

Opinnäytetyö (AMK)

Sosionomi

2020

Isabella Drischenko & Veera Kyyhkynen

KAIKKIEN NAISTEN TALO

– hankkeen merkitys paperittomille naisille
osallisuuden näkökulmasta

Isabella Drischenko & Veera Kyyhkynen

KAIKKIEN NAISTEN TALO

- hankkeen merkitys paperittomille naisille osallisuuden näkökulmasta

Turvapaikkaprosessiin 2015 jälkeen tehtyjen muutosten myötä naiset ovat erittäin haavoittuvassa asemassa turvapaikkaprosessin aikana. Turvapaikkaprosessissa palvelujärjestelmä ei aina tunnista naisten haavoittuvaa asemaa. Kaikkien naisten talo on heinäkuussa 2017 käynnistynyt Turun Valkonauha ry:n hanke. Hankkeen tarkoitus on tukea haavoittuvassa asemassa olevien maahanmuuttajataustaisten naisten ja heidän perheidensä osallisuutta päiväkeskustoiminnan ja vapaaehtoistoiminnan kautta.

Tutkimuksemme tavoitteena on tutkia Kaikkien naisten talo -hankkeen merkitystä haavoittuvassa asemassa oleville naisille ja kuinka hanke tukee sekä edistää naisten osallisuutta ja toimijuutta. Tavoitteena on myös tuoda näkyväksi sitä, miksi juuri naiset tarvitsevat tukea turvapaikkaprosessin aikana. Tutkimuksemme on toteutettu haastattelemalla Kaikkien naisten talon asiakkaina olevia kahdeksaa naista, joita paperittomuus on koskettanut. Haastattelu toteutettiin kvalitatiivisen tutkimuksen periaatteita noudattaen, teemahaastattelulla.

Tutkimuksemme tuloksista kävi ilmi, että Kaikkien naisten talo -hankkeen tavoitteet ovat toteutuneet hankkeen aikana. Hanke vahvisti naisten toimijuuden kokemuksia, kasvatti naisten tietoisuutta oikeuksistaan, lisäsi aktiivisuutta liikkua kodin ulkopuolella ja loi naisille tukiverkoston ammattilaisista, tukihenkilöistä ja muista naisista. Naiset ovat tulleet myös tietoisemmiksi palveluista, joihin heillä on oikeus. Kaikkien naisten talo on vahvistanut toiminnallaan heidän itsetuntoaan ja pystyvyyttään.

ASIASANAT:

turvapaikkaprosessi, paperittomuus, osallisuus, haavoittuvuus, toimijuus

BACHELOR'S | ABSTRACT

TURKU UNIVERSITY OF APPLIED SCIENCES

Bachelor of social services

2020 | 58 pages, 2 pages in appendices

Isabella Drischenko and Veera Kyyhkynen

HOUSE OF ALL WOMEN

- The importance of the project for undocumented women from the perspective of inclusion

Due to changes made to the asylum process after 2015, women are in an extremely vulnerable position during the asylum process. The asylum process does not always recognize vulnerable situation of the women. House for all women project by Turun valkonauha ry started in July 2017. The aim of the project is to support the vulnerable women with immigrant backgrounds and their families through the means of the day center and voluntary activities.

The aim of our study is to investigate the significance of the House for all women -project the women in vulnerable position and to evaluate how the project supports and promotes the inclusion and participation of women. Furthermore, the aim is to make more visible why indeed women need the support during the asylum process. The study was conducted by interviewing eight women who either had been undocumented or were undocumented who are customers at the House for all women. The interviews were carried out as thematic interviews, following the principles of qualitative research.

Our results showed that the goals set by the House for all women project have been achieved during the project. The project strengthened the feeling of inclusion for the women, raised awareness of their legal rights, increased the activity to move outside their homes and created a support safety network of professionals, support people and other women. The women have become more aware of the services they are entitled to. All in all, House for all women project has boosted their confidence and strengthened their capabilities through their actions.

KEYWORDS:

asylum seeking process, undocumented, inclusion, vulnerable position, participation

SISÄLTÖ

KÄYTETYT LYHENTEET	6
1 JOHDANTO	7
2 KAIKKIEN NAISTEN TALO	9
3 TURVAPAIKANHAKIJAT	11
3.1 Turvapaikkaprosessi	12
3.2 Paperittomuus	13
3.3 Paperittomien tuotanto ja hallinta	15
4 OSALLISUUS JA TOIMIJUUS	19
4.1 Turvapaikanhakijoiden osallisuus	22
4.2 Aikaisempia tutkimuksia turvapaikanhakijoiden osallisuudesta	23
4.3 Turvapaikanhakijoiden toimijuus	25
5 TUTKIMUKSEN TARKOITUS JA TUTKIMUSKYSYMYS	27
5.1 Tutkimuksen tarkoitus	27
5.2 Tutkimuskysymys	28
6 TUTKIMUSMENETELMÄT JA TUTKIMUKSEN TOTEUTTAMINEN	29
6.1 Kvalitatiivinen tutkimus	29
6.2 Aineiston hankintamenetelmät	30
6.3 Aineiston analysointi	32
6.4 Vaiheet ja aikataulut	33
7 TUTKIMUSTULOKSET	34
7.1 Naisten haasteet liittyen turvapaikkaprosessiin	34
7.2 Psykkinen hyvinvointi	38
7.3 Osallisuuden ja toimijuuden vahvistuminen	41
7.4 Kehittämissuhteet	48
8 YHTEENVETO JA POHDINTA	52
8.1 Yhteenveto	52
8.2 Pohdinta ja jatkotutkimusaiheet	54
8.3 Tutkimuksen luotettavuus ja eettisyys	55

8.4 Tutkimus sosionomi (AMK) osaamisen näkökulmasta	57
---	----

LÄHTEET	59
----------------	-----------

LIITTEET

Liite 1. Haastattelukysymyksiä

KUVIOT

Kuvio 1. Thomasin (2002) Osallisuuden ulottuvuudet.	20
Kuvio 2. Jyrkämän (2008) toimijuuden modaliteetit.	22

TAULUKOT

Taulukko 1. Opinnäytetyön vaiheet ja aikataulu.	33
Taulukko 2. Teemoittelutaulukko.	51

KÄYTETYT LYHENTEET

Lyhenne	Lyhenteen selitys (Lähdeviite)
SPR	Suomen punainen risti (Punaisen ristin www-sivut 2020)
TuSeta	Turun seudun seta ry (TuSetan www-sivut 2020)
YK	Yhdistyneet kansakunnat (YK liiton www-sivut 2020)
Migri	Maahanmuuttovirasto (Maahanmuuttoviraston www-sivut 2020)

1 JOHDANTO

Tutkimme opinnäytetyössämme toimeksiantajamme Kaikkien naisten talo -hankkeen merkitystä paperittomille naisille osallisuuden näkökulmasta. Kaikkien naisten talo -hankkeen tarkoituksena on tukea haavoittuvassa asemassa olevien naisten ja heidän lastensa osallisuutta päiväkeskustoiminnan ja vapaaehtoistoiminnan kautta. Hankkeen tavoitteena on tarjota turvallinen kohtaamispaikka kohderyhmän naisille. Turvapaikkaprosessiin vuonna 2015 jälkeen tehtyjen muutoksien ja oikeusavun leikkaamisen myötä naiset ovat erittäin haavoittuvassa asemassa turvapaikkaprosessin aikana. Hanke antaa paperittomille ja sen uhattuina oleville naisille oikeudellista apua ja neuvontaa. Haavoittuvassa asemassa olevien naisten ääni jää usein kuulematta eikä heitä oteta vakavasti yhteiskunnan rakenteissa. Hanke hyötyy aiheesta koskevasta tutkimuksestamme ja käyttää sitä väliraporttinsa tukena.

Tutkimuksemme on toteutettu haastattelemalla Kaikkien naisten talon asiakkaina olevia kahdeksaa naista, joita paperittomuus on koskettanut. Haastattelu toteutettiin kvalitatiivisen tutkimuksen periaatteita noudattaen. Osan haastatteluista toteutimme itse ja osan toteutti tulkkki. Järjestely oli sovittu hankevastaava Minna Saundersin kanssa. Saundersin avulla saimme sovittua myös haastattelut naisten kanssa. Tutkimuksemme tukena käytimme Kaikkien naisten talon keräämää palautekyselyn (2019) vastauksia. Vertailimme haastattelujemme ja palautekyselyn tuloksia toisiinsa.

Tutkimuksemme tavoitteena on, että haavoittuvassa asemassa olevien naisten ääni pääsisi kuuluviin. Naiset kertoivat oman kokemuksensa turvapaikkaprosessista ja sen haasteista. Turvapaikkaprosessi on usein pitkä ja stressaava. Naiset kertoivat haastatteluisissa, kuinka Kaikkien naisten talo on tukenut heitä henkisesti ja psyykkisesti. Psyykkisen hyvinvoinnin katsotaan olevan yhteydessä naisten osallisuuden ja toimijuuden vahvistumiseen.

Tutkimuksemme tietoperustassa avaamme turvapaikanhakijan käsitettä ja siihen liittyvää turvapaikkaprosessia. Lisäksi kerromme, miten määritellään paperittomuus, kuinka sitä hallitaan ja tuetaan yhteiskunnallisissa rakenteissa. Avaamme myös osallisuuden ja toimijuuden käsitteitä. Käsittelemme, kuinka osallisuus ja toimijuus näkyvät turvapaikanhakijoiden näkökulmasta. Tuomme esille aikaisempia tutkimuksia turvapaikanhakijoiden osallisuudesta.

Määrittelemme ja perustelemme tutkimuksemme tarkoitusta sekä tutkimuskysymyksemme. Näitä seuraa tutkimuksemme kuvaus eli tutkimusmenetelmät, aineistoanalyysi ja aikataulu.

Lopussa esittelemme saamamme tutkimustulokset, niistä tekemämme yhteenvedon ja pohdinnan sekä arvioimme tutkimuksemme eettisyyttä ja luotettavuutta. Esittelemme myös ehdotuksemme jatkotutkimusaiheelle. Reflektoimme myös lopussa tutkimusprosessiamme sosionomi (AMK) osaamisen näkökulmasta.

2 KAIKKIEN NAISTEN TALO

Kaikkien naisten talo on heinäkuussa 2017 käynnistynyt Turun Valkonauha ry:n hanke. Hankkeen tarkoitus on tukea haavoittuvassa asemassa olevien maahanmuuttajataustaisten naisten ja heidän perheidensä osallisuutta päiväkeskustoiminnan ja vapaaehtoistoiminnan kautta. (Kaikkien naisten talo avustushakemus 2019.)

Hanke vastaa Turun alueen tarpeeseen paperittomien ja laajemmin hankkeen kohderyhmän palveluna. Kohderyhmällä tarkoitetaan muun muassa turvapaikanhakija statuksella olevia naisia perheineen, jotka odottavat päätöstä ja ensimmäisen negatiivisen päätöksen saaneita naisia perheineen. Keskuksessa käyneet ihmiset ovat pääosin hakeneet apua tilanteessa, jossa oleskeluoikeus on uhattuna, turvapaikka- tai oleskelulupaprosessi on loppu tai loppusuoralla ja vastaanottopalvelut ovat lakanneet. (Kaikkien naisten talo avustushakemus 2019.)

Kaikkien naisten talo tarjoaa pysyvän, konkreettisen ja turvallisen palvelun, jonka tarve turvapaikka- ja oleskelulupaprosessien eri vaiheissa oleville haavoittuvaisille ihmisille on ilmeinen. Kaikkien naisten talo hankkeen tavoitteena on tukea naisten ja heidän perheidensä osallisuutta, auttaa selvittämään kokonaistilannetta, luoda kokonaiskuva kohderyhmän tilanteesta ja tarpeesta, kehittää pysyvä ja konkreettinen palvelu sekä kehittää yhteistyötä eri toimijoiden välillä. (Kaikkien naisten talo avustushakemus 2019.)

Hankkeen toiminta on matalan kynnyksen toimintaa, jonka periaatteiden mukaisesti keskukseseen voi sen aukioloaikoina tulla ilman ajanvarausta. Keskuksessa järjestetään naisille viikoittain erilaista ryhmätoimintaa, kuten suomen ja englannin kielen opetusta ja käsityöaktivismipajaa. Keskuksessa kokoontuu myös kurdinkielinen ryhmä naisille, joka toteutetaan yhteistyössä Pakolaisten puolesta ry:n kanssa. Joka toinen viikko toimii seksuaalivähemmistöille suunnattu Queers without borders-ryhmä, joka toteutetaan yhteistyössä TuSetan kanssa. Viikoittain hankkeen vapaaehtoiset tarjoavat päivystysomaisesti apua oleskeluoikeuteen liittyvissä asioissa. (Kaikkien naisten talo avustushakemus 2019.)

Matalan kynnyksen neuvonnan lisäksi Kaikkien naisten talolla toteutetaan yksilötyön muotona Drop-in neuvonta oleskeluoikeuteen ja paperittomien palveluihin liittyvissä asioissa. Drop-inissä asiakkaita neuvovat hankkeen vapaaehtoiset, työntekijät ja vapaaehtoiset lakimiehet oikeusavun ulkopuolella olevissa asioissa. Drop-inissä toimii

myös SPR Varsinais-Suomen terveystiete paperittomille. Toimintojen samanaikaisuus mahdollistaa asiakkaan kokonaisvaltaisen kohtaamisen. (Kaikkien naisten talo avustushakemus 2019.)

Kohderyhmän osallisuutta tukevana työmuotona on yhteistyö kansalaisaktivismia toteuttavan, inhimillistä turvapaikkapolitiikkaa ajavan #Weseeyou kampanjan kanssa. Keskus tarjoaa #Weseeyou ry:lle tiloja kokouksiin ja muuhun toimintaan. Kampanjan tavoitteena on mahdollistaa naisille toimijuuden kokemuksia ja saada naisten ääni kuuluviin, niin että he voisivat vaikuttaa heihin koskeviin päätöksiin. Yhteistyö kampanjan kanssa tukee hankkeen tavoitetta tukea osallisuutta. (Kaikkien naisten talo avustushakemus 2019.)

3 TURVAPAIKANHAKIJAT

Pakkomuuton taustalla on monimuotoisia syitä, kuten pitkittyneet konfliktit. Ihmiset pakkomuuttavat myös luonnonkatastrofien ja ympäristön muutoksien vuoksi. Pakkomuuttaneiden kokemus on erilainen kuin vapaaehtoisesti muuttaneiden, koska he joutuvat jättämään kotinsa pakon edessä ja muuttamaan toiseen valtioon. Pakkomuuttoa kuvastaa niin inhimillinen hätä kuin uudet mahdollisuudet. Kansainvälisiä pakkomuuttajia ovat muun muassa turvapaikanhakijat ja pakolaiset. Kansainvälisistä pakkomuuttajista 3,1 miljoonaa oli turvapaikanhakijoita vuoden 2017 Yhdistyneiden kansakuntien pakolaisasiain päävaltuutetun tilastojen mukaan. (Lyytinen 2019, 17.)

Turvapaikanhakijaksi kutsutaan henkilöä, joka on kotimaassaan joutunut vainon kohteeksi ja hakee kansainvälistä suojelua ja oleskeluoikeutta toisesta maasta. Pakolaiseksi kutsutaan YK:n pakolaissopimuksen mukaan henkilöä, jolla on perusteltu syy pelätä joutuvansa vainotuksi. Luonnonkatastrofit, köyhyys ja sota eivät ole sopimuksen mukaisesti pakolaisuuden syitä. Kiintiöpakolainen puolestaan on henkilö, jolla on YK:n myöntämä pakolaisasema ja kuuluu vastaanottavan maanpakolaiskiintiöön. Turvapaikanhakija, joka on saanut oleskeluluvan, on sosiaali- ja terveyspalvelujen ja sosiaaliturvan suhteen samassa asemassa kuin kuka tahansa muu kuntalainen. (Sisäministeriö 2020.)

YK:n pakolaisen oikeusasemaa koskevassa yleissopimuksessa vuodelta 1951 sanotaan, että turvapaikanhakija saapuu vastaanottavaan maahan hakemaan pakolaisasemaa ja hänelle voidaan myöntää kansainvälisen suojelun perusteella annettu oleskelulupa. (Lyytinen 2019, 18.) Suomi on sitoutunut antamaan kansainvälistä suojelua sitä tarvitseville kansainvälisten sopimusten nojalla (Sisäministeriö 2019).

Vuonna 2015 turvapaikanhakijoiden määrä kasvoi merkittävästi. Suomeen saapui vuoden 2015 aikana n. 32 000 turvapaikanhakijaa. Valtaosa heistä oli lähtöisin Irakista. Vuosina 2016 ja 2017 turvapaikanhakijoita oli kumpanakin vuonna n. 5 000 henkilöä. (Lyytinen 2019, 19.)

Suomessa on voinut saada turvapaikan lisäksi myös toissijaisen suojelun tai humanitaarisen oleskeluluvan. Nämä on voinut saada, jos henkilöä uhkaa kotimaassaan kuolemanrangaistus, teloitus, kidutus, ihmisarvoa loukkaava kohtelu, rangaistus tai mikäli hän ei voi palata kotimaahan joutumatta vakavaan henkilökohtaiseen vaaraan. Humanitaarisiin perusteisiin oleskeluluvan on voinut saada, kun hakija ei ole voinut palata kotimaahansa

huonon turvallisuustilanteen tai ympäristökatastrofin vuoksi. Vuonna 2016 Suomen lain-
säädannöstä kuitenkin poistettiin kokonaan oleskelulupa humanitaarisista syistä.
Kansainvälistä suojelua voi saada enää vain turvapaikan, tai toissijaisen suojelun kautta.
Näiden lisäksi keväällä 2016 Maahanmuuttovirasto muutti monien maiden turvallisuus-
katsauksia kuten Irakin ja Somalian. (Lyytinen 2019, 19 – 20.)

Vuonna 2016 Maahanmuuttoviraston tekemistä turvapaikkapäätöksistä 27,5 % oli myön-
teisiä ja 50,6 % oli kielteisiä. Turvapaikanhakijoiden oikeudellinen asema on selkeästi
heikentynyt ja tämä voidaan selittää Maahanmuuttoviraston tiukentuneella linjalla. (Lyy-
tinen 2019, 20.) Turvapaikanhakijoiden oikeusturvaa heikennettiin vuonna 2016 muun
muassa rajaamalla heidän oikeuttaan maksuttomaan avustajaan turvapaikkapuhutte-
lussa sekä lyhennettiin turvapaikanhakijoiden hallintopäätösten valitusaikaa. Nykyisen
hallituksen käsittelyssä on turvapaikanhakijoiden oikeusturvan vahvistaminen
kumoamalla vuonna 2016 tehdyt heikennykset. (Oikeusministeriö 2020.)

Järjestöillä on merkittävä yhteys turvapaikanhakijoihin. Järjestöt ja vapaaehtoiset tekevät
hyvin tärkeää työtä, jotta turvapaikanhakijan arki alkaisi Suomessa sujumaan mahdolti-
simman hyvin ja integraatio yhteiskuntaan voisi alkaa. Turvapaikanhakijoille on erityisen
tärkeää integraation kannalta, että he kohtaavat paljon kantaväestöä tavallisena
arkipäivänä. (Lyytinen 2019, 9.)

3.1 Turvapaikkaprosessi

Turvapaikan saamisen kriteerit on määritelty tarkkaan ulkomaalaislaissa 30.4.2004/301.
Lain perusteella ulkomaalainen turvapaikanhakija voi saada oleskeluluvan Suomeen, jos
hän on joutunut vainotuksi tai vainoksi katsottavien tekojen kohteeksi esim. alkuperän,
uskonnon tai kansallisuuden vuoksi. Turvapaikan myöntämisen esteenä puolestaan voi
olla rikolliset teot, vaikka kriteerit turvapaikan myöntämiselle muuten täyttyisivät. (Ulko-
maalaislaki 2004/301 87§.)

Suomessa turvapaikanhakuprosessi alkaa turvapaikkahakemuksen jättämisestä. Hake-
mus tulee jättää rajatarkastusviranomaisille tai poliisille maahan tultaessa tai mahdolti-
simman pian saapumisen jälkeen. Turvapaikkaa ei voi hakea etukäteen, sillä sen hake-
mista varten ei ole erillisistä lomaketta, vaan turvapaikkaa haetaan henkilökohtaisesti
edellä mainittujen viranomaisten luona. Viranomaisen saatua turvapaikkahakemuksen,
hänen kuuluu kertoa turvapaikkamenettelystä sekä hakijan oikeuksista ja velvollisuuk-
sista turvapaikkamenettelyssä. Tämän jälkeen viranomainen ohjaa turvapaikanhakijan

vastaanottokeskukseen odottamaan prosessin etenemistä. (Maahanmuuttovirasto 2019.)

Ennen turvapaikkapuhuttelua Maahanmuuttovirasto selvittää muun muassa turvapaikkaa hakevan henkilöllisyyden, maahantulon ja matkareitin ottamalla yhteyttä muiden Euroopan maiden viranomaisiin. Lisäksi selvityksellä kerätään tiedot perheenjäsenistä ja muista omaisista. Turvapaikkapuhuttelun suorittaa Maahanmuuttovirasto. Puhutellussa selvitetään suullisesti hakijan perusteet häneen kohdistuneesta vainosta tai sen uhkasta hänen omassa kotimaassaan tai pysyvässä asuinmaassaan. Lisäksi selvitetään, miten hakija suhtautuu maahantulokieltoon sekä mahdolliseen maasta poistamiseen turvalliseen alkuperämaahan. Hakijan tulee selvittää viranomaisille, miksi hän kokee, että hänen alkuperämaansa ei ole turvallinen hänelle. Turvapaikkapuhuttelu on tärkeä osa turvapaikanhakuprosessissa, sen perusteella Maahanmuuttovirasto tekee päätöksen myönteisestä tai kielteisestä päätöksestä. (Ulkomaalaislaki 2004/301 97§.) Turvapaikanhakijalla on oikeus tulkkiin turvapaikkaprosessiin liittyvissä viranomaiskontakteissa (Ulkomaalaislaki 2004/301 10§).

Puhuttelun jälkeen Maahanmuuttovirasto tekee päätöksen turvapaikasta ja oleskeluluvasta. Pääsääntöisesti päätös on tehtävä kuuden kuukauden kuluessa hakemuksen jättämisestä. (Ulkomaalaislaki 2004/301 98a§.) Jos päätös on myönteinen, kotoutuminen voi alkaa. Turvapaikanhakija voi etsiä itse asuntoa itselleen, pyytää apua vastaanottokeskuksesta tai hakea kuntapaikkaa vastaanottokeskuksen lähialueelta. Kuntapaikan ansiosta oleskeluluvan saanut ulkomaalainen saa kunnasta asunnon ja pääsee heti kunnan asukkaaksi sekä saa maahanmuuttajille tarkoitettuja kotoutumispalveluja. Tämä on ensisijainen tapa muuttaa kuntaan. (Maahanmuuttovirasto 2019.) Jos päätös puolestaan on kielteinen, päätetään hakijan käännäytymisestä tai maasta karkottamisesta, ellei asiassa ilmene erityisiä syitä, joiden vuoksi maasta poistumista ei voida toteuttaa (Ulkomaalaislaki 98§).

3.2 Paperittomuus

Paperittomuutta ei ole määritelty laeissa tai asetuksissa, sillä paperittomia koskevaa erillistä lainsäädäntöä ei ole. Näin ollen paperittomuuden määritelmä vaihtelee. Käytännössä henkilöä, joka elää Suomessa vailla laillista oleskeluoikeutta, voidaan kutsua

paperittomaksi. Pelkän henkilöllisyystodistuksen puuttuminen ei tee henkilöstä paperitonta. Turvapaikanhakijoilla on lupa oleskella Suomessa turvapaikkahakemuksen käsittelyn ajan, joten he eivät ole paperittomia. (Pakolaisneuvonta 2019.)

Suomessa paperittomana elää kirjava joukko ihmisiä. Paperittomuus johtuu Suomessa kielteisestä turvapaikka- tai oleskelulupapäätöksestä, viisumin tai oleskeluluvan umpeutumisesta tai jos niitä ei ole haettu ollenkaan. Paperittomuus voi olla paras vaihtoehtomien huonon vaihtoehdon joukosta. Toiset voivat pelätä turvallisuutensa puolesta kotimaassaan ja toiset haluavat elää läheistensä kanssa samassa maassa. Monet haluaisivat työskennellä Suomessa, mutta ulkomaalaislainsäädännön tiukat vaatimukset estävät tämän. Lähes kaikki paperittomat haluaisivat laillistaa oleskelunsa ja elää tavallista elämää suomalaisessa yhteiskunnassa. (Pakolaisneuvonta 2019.)

Uuspaperittomaksi kutsutaan ihmistä, joka on jäänyt Suomeen kansainvälistä suojelua koskevan kielteisen päätöksen jälkeen. Tätä ei voida kuitenkaan laillisin keinoin poistaa Suomesta viranomaisten toimesta. Uuspaperittomat on poistettu vastaanottojärjestelmän piiristä tai he ovat omaehtoisesti kadonneet. (Gadd ym. 2017, 11.)

Paperittomuutta voidaan määritellä kokemuksena, jota voisi kuvailla viranomaisilta piilossa oleskeluna, ilman tarkoitusta poistua maasta lyhyellä aikavälillä. Paperittomuus on usein arjen ja hyvinvoinnin epävarmuutta, alisteisuutta sosiaalisissa suhteissa sekä työmarkkinoilla. Paperittomia yhdistää maasta poistamisen ja karkotuksen mahdollisuus, joka toimii kurinalaistavana tekniikkana ja tekee paperittomista potentiaalisia hyväksikäytön uhreja. (Ahonen ym. 2019, 90 – 92.) Paperittomat ovat haavoittuva ihmisryhmä, koska heidän oikeutensa ovat loukkaamisriskissä sekä he ovat riippuvaisia toisista oman puolustuskykynsä vuoksi. Henkilön ollessa paperiton sekä nainen, saattaa tehdä henkilöstä äärimmäisen haavoittuvan. (Heikkilä ym. 2019, 66 – 67.)

Paljon keskustelua on herättänyt se, kenen vastuulla on järjestää paperittomille palvelut. Sosiaali- ja terveysministeriön vuoden 2016 ohjeistuksen mukaan kuntien on tarjottava paperittomille hätämajoitus, ruokailu ja kiireellinen terveydenhuolto. Suomen sisällä on kuitenkin suuria alueellisia eroja, millaisia palveluita paperittomille on ja kuinka hoitoon päästään. (Ahonen ym. 2019, 96.) Vaikka Suomi on hyväksynyt ja vahvistanut kansainvälisen ihmisoikeussopimuksen, se ei takaa paperittomille perusihmisoikeuksia kuten oikeuksia terveyteen, yksityisyyteen ja elämään. (Gadd 2018, 14.) Erilaiset kolmannen sektorin toimijat ovat nousseet esille ja tarjonneet paperittomille välttämättömiä palveluita. Kolmannen sektorin toimijat ovat myös yrittäneet herätellä valtiota ja kuntia huolehtimaan paperittomien perus- ja ihmisoikeuksista. (Ahonen ym. 2019, 96.) Paperittomien

pääsy palveluihin, joihin heillä on oikeus, vaihtelee paljon kunnittain. Paperittomien palveluiden järjestämisestä vastuuta kantavaa viranomaista ei ole aina määritelty ja sen vuoksi paperittomien on hankalaa päästä välttämättömien palveluiden piiriin. Vastuu palveluista siirtyy näin kolmannelle sektorille. Vaikka paperittomat olisivat tietoisia oikeuksistaan, niiden toteutumiseen on vaikeaa luottaa. (Ahonen ym. 2019, 101.)

Paperittomien elämä on epävarmuudessa elämistä. Useat pelkäävät kiinnijäämistä ja siksi välttelevät viranomaisia. Paperittomat ovat riippuvaisia työnantajistaan, puolisoistaan ja verkostoistaan, sillä he eivät kuulu yhteiskunnan peruspalveluiden piiriin. Paperittomat ovat myös alttiita hyväksikäytölle sekä erilaisille kaltoin kohteluille, koska he eivät voi kääntyä viranomaisten puoleen. (Pakolaisneuvonta 2019.) Vain paperittomat voivat ymmärtää, mitä on olla paperiton. Pelko vaikuttaa paperittoman toimintaan ja koettuihin mahdollisuuksiin. (Gadd ym. 2018, 18.)

Paperittomat eivät näy väestötietojärjestelmissä eikä muissa rekistereissä, joten on mahdotonta tietää, kuinka paljon Suomessa on paperittomia. Terveystieteiden tutkimuskeskus on arvioinut vuonna 2014 paperittomien määrän jäävän alle 3 500 henkilön. Paperittomien määrä on kuitenkin merkittävästi kasvanut vuoden 2016 jälkeen, sillä heinäkuussa 2016 tulleen lakimuutoksen vuoksi, kielteisen turvapaikkapäätöksen saamisen jälkeen henkilöistä tulee paperittomia. Aikaisemmin heille annettiin tilapäinen oleskelulupa maasta poistumisen estymisen vuoksi. (Pakolaisneuvonta 2019.)

Passiivisen uhrin sijaan paperittomat ihmiset ovat yhteiskunnan aktiivisia osallisia, joilta puuttuu oikeus oikeuksiin. Paperittomia pidetään usein kohteina, joilla ei ole poliittista ääntä tai toimijuutta. Kuitenkin paperittomien kanssa voitaisiin tehdä yhteistyötä, jotta paperittomuutta voitaisiin ehkäistä. Paperittomuuteen liittyvistä lieveilmiöistä saataisiin enemmän tietoa ja paperittomien kohtaamia hyvinvointiriskejä olisi mahdollisuus vähentää. Kun paperittomien karkottamiseen pyrkivä toimintamalli on yksipuolinen, se johtaa siihen, että yhteiskunnan virallisen palvelujärjestelmän toimijoista tulee rajaviranomaisia ja vaarannetaan paperittomien ihmisoikeuksien toteutuminen. (Ahonen ym. 2019, 103 – 104.)

3.3 Paperittomien tuotanto ja hallinta

Paperittomat ovat jääneet vakituisesti osaksi suomalaista yhteiskuntaa. Vuoden 2015 aikana turvapaikanhakijoiden määrän kasvu ja siitä seurannut lainsäädännön muutos johtivat paperittomien ihmisten määrän kasvuun dramaattisesti. Paperittomuuden on

havaittu kytkeytyvän turvapaikkaprosesseihin. Suomessa ei ole tähän mennessä pystytty ennaltaehkäisemään paperittomuutta tai tukemaan paperittomia, vaan pikemminkin paperittomien oikeuksia ja mahdollisuuksia on kavennettu. Paperittomat nähdään toisin sanoen ongelmana. Paperittomuuden sijasta yhteiskunnallinen keskustelu on siirtynyt pakkopalautuksiin. (Ahonen ym. 2019, 89 - 91.)

Rajan ylittäminen ei tee ihmisestä paperitonta vaan toteutettu politiikka ja voimassa oleva lainsäädäntö. Paperittomuutta tuotetaan rajapolitiikalla ja yhteiskunnallisissa rakenteissa. Paperittomuus ei riipu yksin paperittoman toimista vaan se tuotetaan valtion toimijoiden määrittämän sääntelyn kautta. Paperittomuus statuksena voi muuttua lainsäädännön uudistuksen myötä. (Immonen 2013, 15.)

Laillisesta maahanmuutosta tehdään käytännössä monille paperittomille mahdotonta. Usein paperittomilla ei ole varallisuutta, henkilötodistusta tai muita tarvittavia dokumentteja, mitkä edellyttäisivät laillista väylää. Toimintapolitiikka on paperittomien näkökulmasta epäonnistunut. (Immonen 2013, 16.)

Paperittomuudesta keskustellessa on myös nostettava esille humanitarismin analyttinen kritiikki. Suomessa paperittomat ihmiset usein päätyvät humanitaarisella logiikalla tuotettujen palvelujen piiriin. Humanitarismin analyttinen kritiikki juontaa juurensa epätasa-arvoiseen valta-asetelmaan ja vastavuoroisuuden puutteeseen auttajien ja autettavien välillä, joissa yksilöt, erityisesti naiset ja lapset, esitetään uhreina. Humanitarismissa korostuu ihmisoikeuksien sijaan auttamisen kohteena olevan ihmisen fyysinen ja psykologinen tila. (Malkki 1996; Bornstein & Redfield 2011, 6; Ahonen 2019, 93.)

Suomalainen julkinen keskustelu paperittomuudesta tukeutuu humanitarismiin, jossa keskeinen uhri on vaihtunut. Turvallisuushkiin vetoavat ovat esittäneet suomalaiset uhreina ja paperittomat uhkien aiheuttajina. Keskustelu paperittomista uhkana on aiheuttanut sen, että politiikka vinoutuu, kun suomalaisten oikeuksia korostetaan. Erityisesti turvapaikkaprosessiin liittymättömät tuotantomuodot jäävät vähemmälle huomiolle. (Keskinen 2011, 2013; Ahonen ym. 2019, 93.)

Paperittomuuden tuotanto on vuoden 2015 jälkeen keskittynyt kolmeen asiaan: rajapoliittisiin linjauksiin, oleskelujärjestelmiin ja tilapäiseen oleskelulupaan liittyviin erimielisyyksiin. Paperittomuuden hallinta taas keskittyy yhteiskunnan jäsenten biopoliittiseen kontrolliin, joka ilmenee paperittomille suunnattujen palveluiden kautta vastaanottopalveluiden keskeydyttyä. (Foucault 2010; Himanen 2015; Ahonen ym. 2019, 95.) Biopoli-

tiikka tarkoittaa sitä, että elämää pidetään biologisena asiana, olemassaolon kysymyksenä tai elämäntapana, -kertana tai -hallintana. Biopoliittikka on elämän tekemistä hyödylliseksi taloudellisesti ja/tai väestöpoliittisesti. (Ilpo Helén 2017.) Julkisessa keskustelussa viitataan usein humanitaristisiin kysymyksiin fyysisen olemassaolon tarpeista poliittisten oikeuksien sijaan. (Ahonen ym. 2019, 95).

Suomessa kiristettiin vuoden 2016 aikana turvapaikkaan liittyviä linjauksia kuten turvalisiksi alueiksi määritettyjen lähtömaiden listaa laajennettiin, pakolaisten perheenyhdistämisen säännöksiä kiristettiin ja kielteisen turvapaikkapäätöksen saaneiden valitusaikaa lyhennettiin. Tämän seurauksena joukko ihmisiä jäi ilman oleskelulupaa Suomeen, joilla ei ollut paluun mahdollisuutta ja vastaanottopalvelut katkaistiin. Maahanmuuttoviraston rooli ja poliittinen vaikutusvalta on kasvanut huomattavasti, kun ulkomaalaisten lupa-asioiden hoitaminen on siirretty virastolle. (Ahonen 2019, 95.)

Paperittomuuden tuotantoon liittyy kaksi asiaa olennaisesti: tilapäisen oleskeluluvan kytkeminen vapaaehtoiseen maasta poistumiseen ja maaraporttien päivittäminen. ”Vapaaehtoiseen paluuseen liittyvä lakimuutos koskee kielteisen turvapaikkapäätöksen saaneita tai hakemuksensa peruuttaneita, joita suomalaiset viranomaiset eivät ole kuitenkaan voineet palauttaa kotimaahansa”. Ennen lakimuutosta näille henkilöille oli voitu myöntää tilapäinen oleskelulupa, mutta vuoden 2016 lakimuutoksen jälkeen se ei ollut enää mahdollista. (Ahonen 2019, 96 – 97.)

Lainsäädännöstä poistettiin myös vuonna 2016 humanitaarisen suojelun kategoria, mikä on johtanut paperittomuuden tuotantoon. Se poistettiin siitä huolimatta vaikka asiantuntijat ja korkein hallinto-oikeus ovat alleviivanneet kyseisen luvan tärkeyttä oikeudettoman välitilan ehkäisemiseksi silloin, kun pakkopalautusta ei voida toteuttaa. Toinen paperittomuuden tuotantoon vaikuttava tekijä on maatietoraportit ja niiden linjausten kiristyminen. Kiristyneet maalinjaukset näkyvät erityisesti irakilaisien oikeudessa pakolaisasemaan. Hallituksen ja Maahanmuuttoviraston tavoitteena on ollut lainsäädännön muuttaminen mahdollisimman ikäväksi ja haitalliseksi Suomeen tulevien turvapaikanhakijoiden kannalta. (Pakolaisneuvonta 2013; Ahonen ym. 2019, 96 – 97.)

Paperittomuutta hallitaan tällä hetkellä vastaanottopalveluiden keskeyttämisellä ja sen myötä tapahtuvalla paperittomien oikeuksien toteutumisella tai toteutumattomuudella vastaanottokeskuksen ulkopuolella. Erityispiirteeksi voidaan sanoa paperittomien karkotettavuuden valvonta. Näkyvin osuus hallinnasta on kuitenkin vastaanottopalveluiden lakkauttaminen, kun oikeus niihin päättyy. Kielteisen turvapaikkapäätöksen saanut voisi avustettuna palata kotimaahansa käyttäen hyväksi niin kutsutun vapaaehtoisen

paluun järjestelmää. Se tarkoittaa sitä, että vastaanottopalveluita saa enintään 30 päivää, kun päätös maasta poistumisesta on tullut täytäntöönpanokelpoiseksi ja poliisi on ilmoittanut vastaanottokeskukselle, että täytäntöönpano viranomaistoimin ei ole mahdollista. (Sosiaali -ja terveysministeriö 2017; Ahonen ym. 2019, 99 - 100.)

4 OSALLISUUS JA TOIMIJUUS

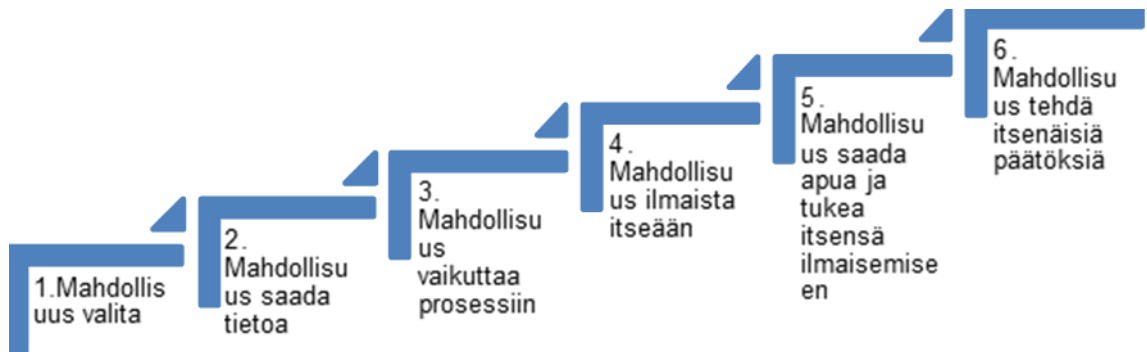
Osallisuus on monitasoinen tekemisen, kuulumisen ja tuntemisen kokonaisuus. Keskeistä siinä on sitoutuminen, luottamus ja kuulluksi tuleminen. Osallisuus voi olla yksilöllinen tunne tai kokemus kuulumisesta yhteiskuntaan ja yhteisöön. Osallisuus yhteiskunnassa liittyy edustukselliseen demokratiaan, missä keskeistä on se, miten ihmisellä on mahdollisuus osallistua päätöksentekoprosessiin. (Jämsén & Pyykkönen 2014, 9.) Lisäksi kansalaisjärjestöissä toimiminen on osallisuutta yhteiskunnan tasolla (Keskinen & Vuori 2012).

Osallisuus nähdään myös oikeutena terveyteen, koulutukseen, toimeentuloon ja sosiaalisiin suhteisiin (Terveyden- ja hyvinvoinnin laitos 2019). Osallisuuteen, osallistumiseen ja kuulumiseen liittyvät kysymykset ovat keskeisiä kansalaisuudesta käydyissä keskusteluissa. Näin ollen kansalaisuuden voi nähdä laajempänä käsitteenä, kuin yksilön ja julkisen vallan välisenä suhteena, jonka keskeiset tekijät muodostuvat velvollisuuksista, oikeuksista, kuulumisesta ja osallisuudesta. Yhteiskunnan luomat ehdot vaikuttavat ihmisen mahdollisuuteen olla osallinen, joko mahdollistamalla tai rajaamalla sitä. (Keskinen & Vuori 2012, 10 - 11.)

Useisiin eri lakeihin on kirjattu oikeus osallisuuteen. Näitä lakeja on muun muassa laki sosiaali- ja terveydenhuollon järjestämisestä sekä kunta- ja maakuntalait. Ihmisten omien voimavarojen vahvistamisen lisäksi on tärkeää lisätä erilaisia mahdollisuuksia osallisuuteen yhteiskunnassa. Esimerkiksi edistämällä työelämään pääsyä, huomioiden erilaisten vähemmistöryhmien tarpeet, varmistamalla esteetön ja turvallinen elinympäristö, voidaan lisätä osallisuutta. Siellä missä ihmiset luontevasti tapaavat toisiaan eli arjen ympäristöissä, osallisuutta edistetään parhaiten. Erilaiset järjestöt tarjoavat vaikuttamisen ja osallisuuden paikkoja kaikenlaisille ihmisryhmille, myös heikoimmassa asemassa oleville. (Soste 2020.)

Osallisuus omassa elämässä koostuu voimaantumisesta, elämäntaloustaitoista ja identiteetistä. Omakohtainen sitoutuminen, -toiminta ja -vaikuttaminen omaa elämää koskevien asioiden kulkuun sekä vastuun ottaminen seurauksista ovat olennaisia asioita osallisuudessa. Osallisuuden kokemukset ja osallisuus ovat aina yhteydessä osallistujan henkilökohtaiseen elämismaailmaan ja ihmiskäsitykseen. (Jämsén & Pyykkönen 2014, 9.) Osallinen ihminen siis pystyy vaikuttamaan oman elämänsä kulkuun, elinympäristöön ja yhteiskunnallisiin asioihin.

Thomas (2002) tarkastelee tutkimuksessaan osallisuutta eri ulottuvuuksista. Osallisuuden ulottuvuusmallissa on huomioitu lasten osallisuuden kokemusten vaihtelu sekä keskinäisten suhteiden vaihtuvuus. (Virtanen 2020, 25.) Osallisuutta voidaan tarkastella jokaisen ihmisen kohdalla Thomasin (2002) mallin avulla.

Kuvio 1. Thomasin (2002) Osallisuuden ulottuvuudet.

Toimijuus käsitteenä on peräisin sosiologiasta ja sen toimintateoria liitetään Anthony Giddensiin (Giddens 1984). Termi ”toimijuus” liittyy motivaation ja kiinnittymisen käsitteisiin. Toimijuus viittaa aloitteellisuuteen, kykyyn ottaa toimijan ja tekijän paikka ja asema. Toimijuus voi näkyä vahvana motivaationa. (Vehviläinen 2014, 21.)

Toimijuuteen liittyy aktiivinen vaikuttaminen toimintaympäristössä ja konkreettisissa olosuhteissa sekä relationaalinen toimijuus eli kyky toimia suhteissa, tukeutua toisten osaamiseen ja jakaa omastaan. Näiden lisäksi toimijuuteen liittyy myös episteeminen toimijuus eli mahdollisuus olla luova ja tuoda omia ideoita esille. (Vehviläinen 2014, 22.)

Osallistumisen kautta ihmiselle muodostuu käsitys itsestään toimijana, jolla on oikeuksia ja velvollisuuksia. Toimijana ihminen kokee, että hänen ajatuksiaan, tunteitaan, mielipiteitään, tietojaan ja taitojaan arvostetaan tai ei arvosteta. Toimijuuden kokemuksella on suuri merkitys ihmisen identiteetin muodostuksessa. Toimijana ihminen on oppinut toimimaan aloitteellisesti ja vastuullisesti. Toimijuuteen liittyy oleellisesti ymmärrys käytettävissä olevista resursseista ja niiden käytöstä. Toimijuus kehittyä, saa muotonsa ja toteutuu aina vuorovaikutuksessa. Se syntyy ihmisten motiiveista, kiinnostuksesta, aiheista ja aikomuksista, joilla on yleensä yhteisöllinen alkuperä. Toimijuus synnyttää

pystyvyyden tunnetta, omistajuutta ja sitoutumista. Se saa ihmisen tuntemaan, että pystyy aidosti vaikuttamaan omiin ja yhteisiin asioihin. (Hilppö ym. 2010, 23 – 25.)

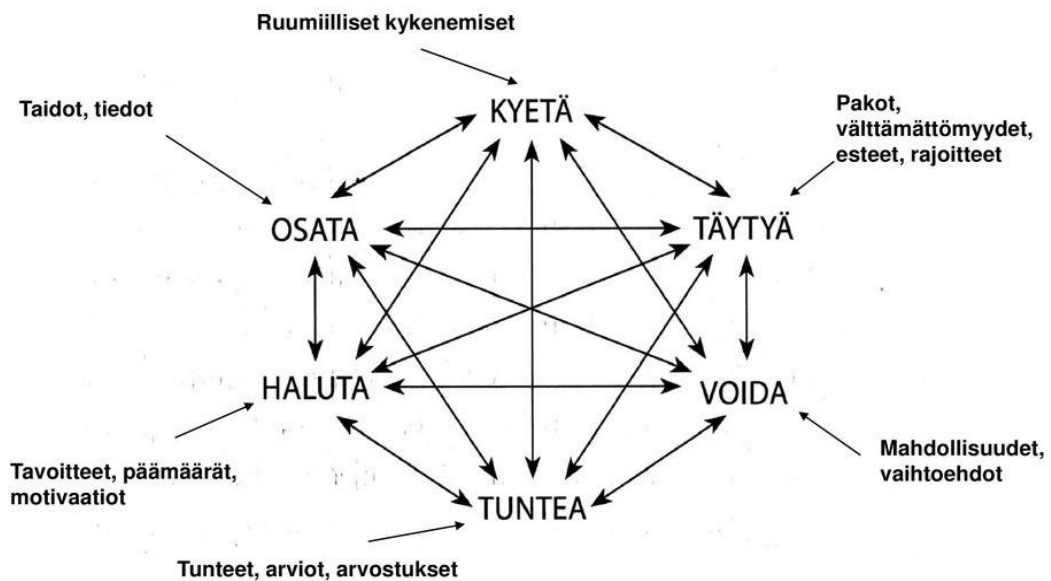
Ihminen voi kasvattaa toimijuuttaan, jos häntä kohdellaan aktiivisena subjektina. Toimijuuden kehittyminen antaa ihmiselle valmiudet tekemään aloitteita ja päätöksiä sekä nähdä oman toimijuutensa vaikutus. Ihmiselle on tärkeää, että hänen aloitteensa huomataan ja aloitteilla on vaikutusta siihen, mitä ja miten asioita tehdään. (Hilppö ym. 2010, 27.) Toimijuuden vahvistuminen voi tuoda tunteen varmuudesta, kykenemisestä tai kuulumisesta johonkin (Vehviläinen 2014, 20).

Tärkeää on erottaa toisistaan näennäinen toimijuus ja aito toimijuus. Näennäisessä toimijuudessa teot noudattavat annettuja normeja eli sääntöjä tai ohjeita. Aito toimijuus on usein valmiiksi annetun ja sallitun ylittämistä sekä rikkomista. Aitoa toimijuutta syntyy tilanteessa, kun odotukset ovat ristiriidassa ihmisen omien elämän päämäärien ja merkitysten kanssa. Ihminen joutuu miettimään, kuinka tilanteesta voidaan luoda merkityksellinen. (Hilppö ym. 2010, 28 – 29.) Hyvän ja aidon toimijuuden saavuttaminen ei ole helppoa. Se ei ole elämän ja tilanteen täydellistä hallintaa vaan siinä on erilaisia sävyjä sekä tasoja. (Kurri ym. 2014, 213.)

Toimijuuden tutkiminen liittyy yritykseen ymmärtää yhteiskunnan marginaaliryhmien kuten turvapaikanhakijoiden ja naisten mahdollisuuksiin vaikuttaa ja toimia elämässään. Toimija ei ole ympäristön tai kulttuurin ohjaama objekti, vaan hän pystyy tavalla tai toisella vaikuttamaan tapahtumien kulkuun. Huomio kohdistuu siihen, millä tavalla vaikuttaminen tapahtuu eri tilanteissa. Toimijuus on inhimillinen ominaisuus, mutta sen ilmeneminen riippuu sosiokulttuurisesta tilanteesta. (Hilppö ym. 2013, 160 - 161)

Toimijuus voidaan ymmärtää osallistumisena toimintaan sekä osallistumisen tuloksena. Ihmisestä voidaan erottaa omaehtoisen toiminnan eli toimijuuden, ihmisen kokemuksen ja käsityksen itsestään toimijana sekä toimintaa koskevat rajoitukset ja mahdollisuudet. Ymmärrys toimintaa koskevista ehdoista syntyvät toiminnan kautta. Osallistuessamme yhteiseen tekemiseen, saamme kokemuksia omasta toiminnastamme. Tästä oppimamme vaikuttaa siihen, miten otamme osaa tekemiseen tulevaisuudessa. Kokemuksemme ja käsityksemme itsestämme toimijoina vaikuttavat siihen, miten toimimme erilaisissa tilanteissa. Toimijuudella ja sen kokemuksella on suuri merkitys ihmisen identiteetin kannalta, koska sen kannalta koetaan, kuka on tai millaiseksi haluaa tulla. (Hilppö 2013, 162.)

Toimijuuden modaliteetit on yksi tapa jäsentää erilaisia toimijaan liittyviä tekijöitä, jotka vaikuttavat siihen, miten hän osallistuu tilanteisiin. Modaliteetit auttavat ymmärtämään toimijuutta. Tutkimuksessaan Jyrkämä (2008) soveltaa kuutta eri modaliteettia. Toimijuuden modaliteetteja ovat haluta, osata, kyetä, tuntea sekä voida ja täytyä. Jyrkämä (2008) kertoo toimijuuden olevan jotain, joka syntyy, muotoutuu ja uusiutuu näiden modaalisten ulottuvuuksien prosessina ja sen kokonaisdynamiikkana. (Hilppö ym. 2013, 164.)

Kuvio 2. Jyrkämän (2008) toimijuuden modaliteetit.

4.1 Turvapaikanhakijoiden osallisuus

Jokaisen ihmisen perustarve on olla osa jotain. Toisinaan kokemuksemme kuulumisesta tai osallisuudesta ohenee syystä tai toisesta. Esimerkiksi maahanmuuttajat saavat kokea kuuluvansa moneen paikkaan ja samanaikaisesti he voivat kokea, etteivät kuulu minnekään. Jokaisella tulisi olla mahdollisuus kokea yhteyttä itseensä ja toisiin. Keskeistä osallisuudessa on tunne, että pystyy vaikuttamaan oman elämänsä kulkuun ja kokee olevan mahdollisuuden muodostaa ja ylläpitää elämän merkityksellisyyttä lisääviä

vuorovaikutussuhteita. Alkuperäisväestön asenne ja käytös vaikuttavat maahanmuuttajan kuulumisen kokemukseen. Väestön kielteiset asenteet saattavat vaikuttaa maahanmuuttajien mahdollisuuteen olla osallisia ja kokea osallisuutta. Tämän vuoksi tarvitaan paikkoja, tiloja ja yhteisöjä, joihin voi liittyä, kokea yhteisöllisyyttä, iloa ja onnea. (Parkkonen 2018.)

Kotoutumislain tarkoituksena on edistää maahanmuuttajien osallisuutta suomalaisessa yhteiskunnassa niin, että maahanmuuttajat saavat tietoa suomalaisesta yhteiskunnasta, kotoutumista edistävästä palveluista ja työelämästä. (Halonen 2018.) Turvapaikkaprosessi asettaa turvapaikanhakijalle tietynlaisia rajoituksia oman osallisuuden toteutumiseksi. Näin ollen paperittomilla sekä turvapaikanhakijoilla on lähtökohtaisesti heikommat mahdollisuudet osallisuuteen. Heidän juridinen asemansa, ”kuulumattomuus” peruspalveluiden piiriin sekä epätietoisuus saatavilla olevista palveluista heikentää heidän osallisuuttansa. Paperittomat elävät epävarmuudessa, peläten viranomaisia, joten se vaikuttaa heidän sosiaalisiin suhteisiinsa. (Kaikkien naisten talo 2019.) Hyvinvoinnin tukemisen ja kotoutumisen kannalta osallisuuden tunne on tärkeä. Osallisuuden tunne ehkäisee myös syrjäytymistä. (THL 2020.) Kuitenkin vasta myönteisen oleskelulupapäätöksen jälkeen voi alkaa kotoutumisprosessi. Siihen saakka turvapaikanhakijat elävät välitilassa, jossa he eivät ole yhteiskunnan täysivaltaisia jäseniä, eikä heidän osallisuuttaan tueta aktiivisesti kotoutustoimenpiteillä. Paperittomien naisten osallisuuden vahvistamisen myötä heillä on paremmat mahdollisuudet kotoutua uuteen ympäristöön ja kokemaan turvallisuutta (Parkkonen 2018).

4.2 Aikaisempia tutkimuksia turvapaikanhakijoiden osallisuudesta

Aikaisempia tutkimuksia turvapaikanhakijoiden osallisuudesta ja tukemisesta on hyvin vähän, vaikka aihe on ajankohtainen. Varsinaista tutkimusta Kaikkien naisten talo -hankkeen merkityksestä osallisuuden ja toimijuuden näkökulmasta paperittomille naisille ei ole, vaan heidän toimestaan on tehty palautekysely paperittomille naisille 2019. Niiles (2011) on tutkinut, millaisia osa-alueita ja rakenteita on maahanmuuttajien kotoutumiskokemuksista kertovissa mielipidekirjoituksissa. Arvola (2014) on puolestaan tehnyt tutkimuksen, missä hän selvittää turvapaikanhakijoiden käsityksiä osallisuudesta. Petäjaniemi, Lainas & Kaukko (2018) ovat tutkineet, millaisena osallisuus näyttäytyy ja tulee kerrotuksi turvapaikanhakijamiesten arjessa. Petäjaniemi, Lainas & Kaukko (2018)

ovat halunneet keskittyä tutkimuksessaan turvapaikanhakijoiden enemmistöön, nuoriin miehiin.

Niiles (2011) on toteuttanut tutkimuksen keräämällä aineiston Helsingin Sanomien mielipideosastolta ja toteuttanut tutkimuksen laadullisen sisällönanalyysin menetelmällä. Tutkimustulokset osoittavat, että sosiaalisen ja yhteiskunnallisen osallistumisen mahdollisuudet, kielen oppiminen sekä sosiaaliset suhteet valtaväestön kanssa vaikuttivat osallisena olemisen kokemukseen. Lisäksi tuloksista käy ilmi, että tunne yhteisöön kuulumisesta, yhteiskunnan rakentamiseen osallistumisesta ja sosiaalisesta tuesta olivat rakentaneet ja vahvistaneet osallisuutta. (Mt.)

Arvola (2014) toteutti tutkimuksen teemahaastatteluna. Tutkimustulokset osoittavat, että turvapaikanhakijoiden kokemukset ovat yksilöllisiä ja heidän välillään oli päinvas-
taisia käsityksiä osallisuudesta. Turvapaikanhakijoilla oli erilaisia perusteluja osallisuuden käsitykseen, ja ne vaihtelivat eri teemojen kohdilla. Tutkimuksessa useampi henkilö toi esille eri kohdissa henkisen hyvinvoinnin vaikutuksen osallisuuteen. (Mt.)

Tutkimuksessaan Arvola (2014) tuo esille haastateltujen erilaiset taustat ja niiden vaikutuksen turvapaikanhakijoiden käsitykseen osallisuudesta. Lisäksi Arvola (2014) toteaa, että turvapaikanhakijoilla on voinut olla jo erilaisia käsityksiä osallisuudesta ennen Suomeen tuloa. Eri kulttuureissa voi olla erilaisia käsityksiä osallisuudesta sekä haastateltavien ikä on voinut vaikuttaa vastauksiin. (Mt. 2014, 27.)

Petäjaniemi, Lainas & Kaukko (2018) ovat toteuttaneet tutkimuksen puolistrukturoituna yksilöteemahaastatteluina. Ennen haastatteluja tutkija Petäjaniemi toimi vapaaehtois-
työssä hätämajoitusyksikössä. Tutkimustulokset osoittavat, että yhteisöllisyys ja kuulu-
vuuden tunne ovat merkittäviä tekijöitä osallisuuskokemuksen kannalta. Lisäksi voi-
daan todeta, että turvapaikanhakijan osallisuutta ei voi määritellä ulkoa- tai ylhäältä-
päin. Tutkimuksen haastateltavien tarinat eivät kerro yksiselitteistä tarinaa siitä, mil-
laista turvapaikanhakijoiden osallisuus on. Tutkimuksessa todetaankin, että turvapai-
kanhakijoiden osallisuuden määrittelemiseksi tulisi avata lisää foorumeja, joilla turva-
paikanhakijat voivat itse määritellä ja toteuttaa osallisuuttaan. (Mt. 2018, 7 – 15.)

Aikaisemmissa tutkimuksissa turvapaikanhakijoiden osallisuutta ja sen tukemista on
pääosin tutkittu miesten näkökulmasta. Tutkimuksiin on voinut vaikuttaa se, että turva-
paikanhakijoista enemmistö on ollut miehiä. Lisäksi tutkimuksen valintaan on voinut
vaikuttaa kulttuuriset erot, sillä joissakin kulttuureissa naiset nähdään perinteisissä
toimintaympäristöissä, esimerkiksi kotiäiteinä. Näin ollen osallisuus rakentuu suhteissa

naisten ja miesten erilaisiin rooleihin. Aikaisempien tutkimustulosten puuttuminen vahvistaa meidän tutkimuksen ajankohtaisuuden ja miten tärkeää on tuoda esille naisen näkökulma turvapaikkaprosessissa sekä tuoda kuuluviin heidän tarinansa.

4.3 Turvapaikanhakijoiden toimijuus

Toimijuuden tukemiseen on tärkeää kiinnittää huomiota jo turvapaikkaprosessin aikana. Turvapaikkahakijan toimijuuden taustalla on tärkeää ymmärtää henkilön kulttuuritaustaa, aikaisempaa toiminnallisuutta sekä maahanmuuton vaikutuksia siihen, jotta hyvinvointia voidaan kokonaisvaltaisesti edistää. (Castaneda ym. 2018, 79.) On katsottu, että yleisesti toimijuuden puute vaikuttaa kielteisesti turvapaikanhakijan mielenterveyteen. Toimijuuden puuttuminen näkyy turvapaikanhakijassa lannistumisena, väsymyksenä, avuttomuutena sekä pettymyksenä. Toimijuuden puuttuminen vaikuttaa myös turvapaikanhakijoiden mahdollisuuteen toimia asettamiensa tavoitteiden mukaisesti. (Kurri ym. 2014, 212.)

Turvapaikanhakijan toimijuuteen vaikuttaa ympäröivän yhteiskunnan suhtautuminen heidän elämänvalintoihinsa negatiivisesti, jolloin resurssien käyttäminen on haastavaa. Turvapaikanhakijoiden työllisyystilanne, sosiaaliturvan käyttö ja uskonnollinen vakaumus ovat arvostelun alla. Turvapaikanhakijan on vaikeaa sopeutua yhteiskunnan luomiin ristiriitaisiin odotuksiin. (Knuutila 2018, 15.) Turvapaikanhakijan toimijuus voi ilmetä muutokseen sopeutumisenä, mutta myös muutosvastarintana. Kun ulkoiset olosuhteet eivät anna turvapaikanhakijalle yhtään hyvää vaihtoehtoa, toimijuutta todella koetellaan. (Kurri ym. 2014, 212.) Ulkoiset olosuhteet, jotka mielestämme turvapaikanhakijoiden toimijuuteen vaikuttavat ovat henkilökohtaiset resurssit ja yhteiskunnan rakenteet. Toimijuus on heikossa asemassa oleville haastavaa, koska heidän asemansa yhteiskunnassa ei ole turvattu eikä sitä ei tueta yhteiskunnan puolesta. Turvapaikanhakijan toimijuuden esteenä voi olla epäluottamus viranomaisiin ja yhteiskuntaan (Knuutila 2018, 17).

Somalinaisten elämää Suomessa käsittelevässä tutkimuksessa tuodaan esille sitä, että naisten toimijuus on usein kiinnittynyt perheen ja kodin piiriin. Kodeissa somalalaiset ovat äititoimijoita, jotka huolehtivat lasten hyvinvoinnista ja kasvatuksesta. Äidit huolehtivat myös kodista. Musliminaisten toimijuus rakentuu suhteessa naisten ja miesten erilaisiin rooleihin ja odotuksiin muslimiyhteisössä. Naisten on kuitenkin mahdollisuus neuvotella näistä rakenteista. Somalinaisten toimijuus ei kuitenkaan näy julkisesti vaan sijoittuu suomalaisen yhteiskunnan marginaaliin. (Tiilikainen 2003, 90 -91.)

Martikaisen ja Tiilikaisen (2008) toimittamassa teoksessa käsitellään maahanmuuttajanaisten toimijuutta Suomessa. Teoksessa tuodaan juuri sitä esille, että naisten turvapaikkaprosessi on riskialttiimpi kuin miesten. Se johtuu siitä, että turvapaikanhakija naiset asetetaan lähtökohtaisesti uhrin asemaan ja heitä ei tämän vuoksi nähdä toimijoina yhteiskunnassamme. (Martikainen ym. 2007, 24.)

Olisi tärkeää, että turvapaikanhakijat otettaisiin mukaan vapaaehtoistoimintaan, työhön tai muihin erilaisiin toimiin yhteiskunnan eri osa-alueilla. Tämä vahvistaisi heidän toimijuuttaan, kun he saisivat ottaa osaa merkitykselliseen toimintaan. Se auttaisi turvapaikanhakijoita rakentamaan verkostoja ja kasvattamaan itseluottamusta. Lisäksi saataisiin enemmän tietoa turvapaikanhakijoista. Myös erilaiset kulttuuriset harrastukset voisivat saattaa erilaisia ihmisiä yhteen ja turvapaikanhakijat saisivat elämäänsä rutiinia sekä kannustaisi heitä ilmaisuun sekä kommunikaatioon. (Marucco 2017, 100.)

5 TUTKIMUKSEN TARKOITUS JA TUTKIMUSKYSYMYKSET

5.1 Tutkimuksen tarkoitus

Suomalainen palvelujärjestelmä on pirstaleinen ja koostuu lukuisista julkisen, yksityisen ja kolmannen sektorin toimijoista. Paperittomien on hankalaa hahmottaa monimutkaista palvelujärjestelmää, mikä estää tarvittavan palvelun saamisen. (Castaneda ym. 2018, 67.) Kunta järjestää paperittomille minimipalvelut, joihin kuuluu hätämajoitus sekä kiireellinen ja välttämätön toimeentulotuki Kelasta maksusitoumuksena ruokaan, osaan päivittäistavaroista ja reseptilääkkeisiin. Julkisen sektorin palvelut paperittomille ovat siis vähäiset, ja he eivät välttämättä löydä niiden pariin. Kaikkien naisten talo -hanke täydentää julkisen sektorin palvelun aukkoja tarjoamalla kokonaisvaltaista tukea erityisen haavoittuvassa asemassa oleville naisille ja heidän perheilleen. Turussa mikään tahon ei järjestä vastaavaa toimintaa kuin Kaikkien naisten talo -hanke. Vuoden 2016 jälkeen tehtyjen muutoksien ja oikeusavun leikkaaminen on synnyttänyt puutteita haavoittuvan aseman tarpeen tunnistamiseen. Erityisesti on havaittu, että naisten ääni jää kuulematta. Hankkeen tarjoama matalan kynnyksen toiminta on osoittautunut tehokkaaksi tavaksi kohdata paperittomia naisia ja heidän perheitään. (Kaikkien naisten talo avustushakemus 2019.)

Tutkimuksemme tarkoituksena on tehdä näkyväksi Kaikkien naisten talo -hankkeen merkityksen haavoittuvassa asemassa oleville naisille. Tutkimme, kuinka hanke toiminnallaan tukee paperittomien naisten osallisuutta ja toimijuutta sekä kuinka se näkyy naisten elämässä. Hankkeen tavoitteena on tukea naisten osallisuutta, jonka myötä heillä on paremmat mahdollisuudet kotoutua uuteen ympäristöön ja kokea turvallisuutta. Hankkeen tavoitteena on vahvistaa myös paperittomien naisten toimijuutta. Toimijana ihminen kokee, että hänen ajatuksiaan, tunteitaan, mielipiteitään, tietojaan ja taitojaan arvostetaan. Kaikkien naisten talo -hanke pyrkii toiminnallaan vahvistamaan naisia kokonaisvaltaisesti.

Haluamme myös tutkimuksessamme tuoda esille sen, miksi juuri naiset tarvitsevat tukea turvapaikkaprosessin aikana ja tuoda heidän tarinansa kuuluviin. Turvapaikkaprosessissa järjestelmä ei aina tunnista naisten haavoittuvaa asemaa eikä naisten omien turvapaikkaperusteiden esille tuominen ole helppoa. Turvapaikkaa hakevat naiset saattavat jättää kertomatta asioita, jotka olisivat olennaisia turvapaikkaperusteita arvioitaessa. (Kaikkien naisten talo avustushakemus 2019.)

5.2 Tutkimuskysymys

Tutkimuksemme tavoite on vastata asettamiimme tutkimuskysymyksiimme. Tutkimusten tulosten tarkoitus on palvella toimeksiantajaa, joka tulosten avulla voi arvioida osallisuuden ja toimijuuden toteutumista Kaikkien naisten talo -hankkeessa sekä halutessaan kehittää toimintaa.

Tutkimuksemme on ajankohtainen, koska turvapaikanhakijoiden ja paperittomien määrä Suomessa on lisääntynyt. Paperittomat naiset ovat erittäin haavoittuvassa asemassa ja tarvitsevat Kaikkien naisten talon tarjoamia palveluita myös jatkossa. Tutkimuksemme aihe on tärkeä myös siksi, että Kaikkien naisten talo -hankkeen merkitys tunnistettaisiin tärkeänä osana palvelujärjestelmää ja hankkeessa kehitetyt toiminnot voisi mahdollisesti vakiinnuttaa osaksi paperittomien palveluja Turun alueella. Palvelun tarve on jo osoitettu asiakastyön, asiakasmäärien, hankkeen kokemuksista sekä vuoden 2019 aikana kerätyssä palautekyselyssä.

Aiheen tutkiminen on tärkeää myös siksi, että saataisiin lisää tutkimustietoa paperittomien naisten osallisuuden ja toimijuuden tukemisen tärkeydestä. Naisten näkökulmasta tutkimustietoa on vielä vähän.

Tutkimuksemme edetessä tutkimuskysymyksiksi rajautuivat:

- Mikä merkitys Kaikkien naisten talo -hankkeella on paperittomille naisille osallisuuden ja toimijuuden näkökulmasta?
- Millä keinoin Kaikkien naisten talo -hanke tukee paperittomien naisten osallisuutta ja toimijuutta?
- Kuinka turvapaikkaprosessi vaikuttaa haavoittuvassa asemassa olevien naisten elämään?

6 TUTKIMUSMENETELMÄT JA TUTKIMUKSEN TOTEUTTAMINEN

6.1 Kvalitatiivinen tutkimus

Tutkimusmenetelmät ovat tutkimuksen aineiston hankinta- ja analyysivälineitä. Tutkimusmenetelmien avulla hankitaan ja analysoidaan tutkimusaineistoa. Perinteisesti menetelmät luokitellaan laadullisiin eli kvalitatiivisiin ja määrällisiin eli kvantitatiivisiin menetelmiin. (Hirsijärvi ym. 2009, 125 – 126.) Menetelmän valinnassa lähtökohtana on tutkimustehtävä (Hirsijärvi ym. 2009, 132).

Kvalitatiivisen ja kvantitatiivisen tutkimuksen eroavaisuuksia on pitkään yritetty havainnollistaa monin eri tavoin. Näiden kahden tutkimuksen selkää eroavaisuutta on vaikea määrittellä. Nykyään useat tutkijat haluaisivat poistaa tämän vastakkainasettelun ja nähdä niiden olevan enemmänkin toisiaan täydentäviä lähestymistapoja. Kvalitatiivisen tutkimuksen sanotaan käsittelevän merkityksiä ja kvantitatiivisen numeroita. Merkitys ja numerot ovat toisistaan riippuvaisia ja mittaaminen sisältää kvalitatiivisen ja kvantitatiivisen näkökulman. Tutkimusta suunniteltaessa on tärkeää pohtia, mikä tutkimusmenettely toisi parhaiten vastauksia tutkimuksessa käsiteltävään ongelmaan. (Hirsijärvi yms. 2009, 135 – 137.) Erilaisten aineiston keruumenetelmien ja teorioiden käyttöä samassa tutkimuksessa sanotaan triangulaatioksi. Tutkimuksessa triangulaatio voidaan erotella neljäksi eri tavaksi; aineisto-, tutkija-, teoria- ja menetelmätriangulaatioksi. Useampia menetelmiä käyttäen on mahdollista saada kattavampi ja syvempi kuva tutkimuskohteesta. (Eskola & Suoranta 1998, 68.)

Kvalitatiivisen eli laadullisen tutkimuksen lähtökohtana on tutkia kohdetta mahdollisimman kokonaisvaltaisesti ja kuvata todellista elämää. Kvalitatiivisessa tutkimuksessa tutkijaa ohjaa omat arvolähtökohdat ja kyseiset arvot muovaavat sitä, miten pyrimme ymmärtämään tutkimiamme ilmiöitä. Kvalitatiivisessa tutkimuksessa aineisto kootaan todellisissa, luonnollisissa tilanteissa. Kvalitatiivisessa tutkimuksessa tutkimussuunnitelma voi muotoutua tutkimuksen edetessä. Tutkimuksen voi toteuttaa hyvin joustavasti. (Hirsijärvi ym. 2009, 161 – 164.) Kvalitatiivisessa tutkimuksessa keskitytään pieneen aineistomäärään ja pyritään analysoimaan niitä mahdollisimman tarkasti. Näin ollen aineiston tieteellisyyden kriteeri ei ole sen määrä vaan laatu. (Eskola & Suoranta 1998, 18.)

Valitsimme tutkimuksemme tutkimusmenetelmäksi kvalitatiivisen eli laadullisen tutkimuksen. Tutkimme Kaikkien naisten talo -hankkeen merkitystä paperittomille naisille osallisuuden näkökulmasta ja tutkimusmenetelmä valikoitui tutkimuskysymystemme mukaisesti. Tutkimuksen tarkoituksena on kuvailla paperittomien naisten kokemuksia Kaikkien naisten talon toiminnasta sekä paperittomuudesta mahdollisimman todellisesti.

6.2 Aineiston hankintamenetelmät

Tutkimusmenetelmä valintaa tehdessä on huomioitava, minkälaista tietoa etsitään ja keneltä tai mistä sitä etsitään. Tutkimusmenetelmät määrittävät aineiston keräämiseen käytettävät prosessit ja tavat. Kysely, haastattelu, havainnointi ja erilaisiin dokumentteihin perustuva aineisto ovat laadullisessa tutkimuksessa yleisimmin käytetyt aineiston hankintamenetelmät. (Hirsjärvi ym. 2009, 184.) Aineiston hankintamenetelmiä voidaan käyttää eri tavoin yhdisteltynä tai vaihtoehtoisesti tutkimusresurssin ja tutkittavan ongelman mukaan (Tuomi & Sarajärvi 2018, 83). Tässä tutkimuksessa aineiston keräämismenetelmiksi valikoituivat laadullisen tutkimuksen haastattelu ja valmiit aineistot. Valmiina oleviin aineistoihin on kuitenkin suhtauduttava kriittisesti ja niiden luotettavuutta on syytä punnita sekä tiedostaa lähdekritiikki (Hirsjärvi ym. 2009, 189). Käytimme aikaisemmin Kaikkien naisten talon toimesta tehtyä palautekyselyä soveltuvin osin. Palautekysely oli rakenteeltaan ja kysymyksiltään hyvin samanlainen kuin meidän toteuttama haastattelu. Toimeksiantajan toiveesta saimme enemmän vertailukelpoista tutkimustulosta yhdistämällä meidän toteuttamat haastattelut ja valmiit aineistot.

Haastattelussa ollaan suorassa kielellisessä vuorovaikutuksessa haastateltavan kanssa. Haastattelu on laadullisessa tutkimuksessa päämenetelmä. Haastattelu valitaan yleensä siksi, että halutaan korostaa sitä, että ihminen on tutkimustilanteessa subjekti. Haastattelun avulla voidaan tutkia arkoja ja vaikeitakin aiheita. Toisaalta haastateltava voi tuntea itsensä uhatuksi ja pelokkaaksi. Haastattelussa haastattelijan on osattava tulkita haastateltavan vastauksia ja tiedostaa kulttuurierot eri maiden välillä. (Hirsjärvi ym. 2009, 204 – 207.)

Käytimme tutkimuksessamme teemahaastattelua. Haastatteluun osallistuminen oli vapaaehtoista. Haastateltavien anonymiydestä huolehdittiin muun muassa jättämällä heidän nimensä mainitsematta tutkimuksessa. Haastateltaviin suhtauduttiin arvostavasti ja heidän tilannettansa kunnioittavasti, joten tästä syystä osan haastatteluista toteutti

naisille tuttu tulkki, Kaikkien Naisten talon vapaaehtoinen. Teemahaastattelu on avoimen haastattelun ja lomakehaastattelun välimuoto. Tyypillistä teemahaastattelussa on, että teema-alueet ovat etukäteen tiedossa, mutta kysymykset eivät ole tarkkaan muotoiltu. (Hirsjärvi ym. 2009, 208.) Olimme etukäteen teemoittaneet haastattelun kolmeen eri teema-alueeseen: kokemukset turvapaikkaprosessista ja Kaikkien naisten talon toiminnasta sekä osallisuus ja toimijuus. Olimme myös valmiiksi miettineet teema-alueisiin liittyviä ja sopivia kysymyksiä (Liite 1). Tarpeen mukaan haastatteluissa tarkensimme kysymyksiä tai palasimme aikaisempaan kysymykseen. Haastatteluissa pyrimme keräämään haastateltavilta kokemukseen perustuvaa tietoa paperittomuudesta, turvapaikkaprosessista ja kokemuksia Kaikkien naisten talon toiminnasta.

Kaikkien naisten talon hankevastaava Minna Saunders otti yhteyttä haastateltaviin meidän puolestamme ja oli yhteydessä tulkkiin. Yhdessä Minna Saundersin kanssa sovimme, että osan haastatteluista tulkki toteuttaisi kahdestaan haastateltavien kanssa. Sovimme, että lähetämme haastattelukysymykset tulkille englanniksi käännettynä.

Tutkimukseemme osallistui kahdeksan naista. Naiset olivat 21-49-vuotiaita. Naisista kuusi oli asunut Suomessa 4-5 vuotta ja loput kaksi olivat asuneet Suomessa 2-3 vuotta. Naisista puolet oli paperittomia ja puolet oli saaneet oleskeluluvan Suomeen. Naiset olivat kotoisin Irakista, Iranista ja Kuubasta.

Kaikkien naisten talo -hanke oli vuoden 2019 aikana kerännyt palautetta palautekyselyllä asiakkailtaan samoja teemoja käyttäen ja käytimme niitä soveltuvin osin myös tutkimustuloksissa. Palautetta oli kerätty lomakekyselyinä. Vertailemme omia tuloksia ja heidän aikaisemmin keräämäänsä palautetta toisiinsa. Hankkeen palautekysely oli tehty 13 naiselle, jotka olivat iältään 18-62-vuotiaita. Naiset olivat asuneet Suomessa 1-3 vuotta. Naisista neljällä oli oleskelulupa Suomeen ja loput olivat paperittomia. Naiset olivat kotoisin Irakista, Iranista ja Brasiliasta.

6.3 Aineiston analysointi

Laadullisen aineiston käsittely käsittää useita vaiheita. Aineiston käsittely perustuu suurimmalta osin analyysiin ja synteisiin eli loogiseen päättelyyn. Aineiston analyysissä eritellään ja luokitellaan aineisto. Aineiston synteesi puolestaan pyrkii luomaan kokonaiskuvan sekä kuvamaan tutkittava ilmiö uudessa näkökulmassa. (Hirsijärvi & Hurme 2008, 143.) Tutkimusprosessin jokaisessa vaiheessa tehdään laadullisen aineiston analyysia (Tuomi & Sarajärvi 2018, 122).

Sisällönanalyysillä pyritään järjestämään tutkimusaineisto pelkistettyyn, tiiviiseen ja ymmärrettävään muotoon (Tuomi & Sarajärvi 2018, 114). Tässä tutkimuksessa haastatteluaineisto analysoitiin sisällönanalyysimenetelmällä, teemoittain. Sisällönanalyysimenetelmä on perusanalyysimenetelmä, jota voidaan käyttää kaikissa laadullisen tutkimuksen käytänteissä (Tuomi & Sarajärvi 2018, 103). Teemoittelun tarkoituksena oli tuoda esille, mitä jokaisesta teemasta oli havaittu sekä saada vertailukelpoinen aineisto aikaisempaan Kaikkien naisten talon toimesta tehtyyn palautekyselyyn. Teemat olivat yhteydessä tutkimuskysymyksiimme ja teemoittelun tarkoituksena oli myös tuoda tutkimustuloksia selkeämmin esille. Tutkimustulosten teemoittelun yhteydessä teemat tarkentuivat tulosten mukaisesti. (Taulukko 2).

Haastatteluaineiston käsittely aloitettiin digitaalisen aineiston litteroinnilla. Tämän jälkeen vastaukset siirrettiin paperilla kerättyjen vastausten kanssa excel-tilukoon. Aineisto jaettiin teemojen alle. Teemoittelun jälkeen aineisto tyypiteltiin. Tyypittelyssä aineistosta etsitään teemojen sisältä asioille yhteisiä ominaisuuksia ja muodostetaan näistä eräänlaisia yleistyksiä, tyyppiesimerkkejä (Tuomi & Sarajärvi 2018, 107). Tyypittelyn jälkeen aineisto oli jo melko selkeä ja siitä erottui selkeästi vastaukset, jotka tuli useammin esille. Haastattelumme vastauksista ei noussut poikkeamia esille. Poikkeamia kuitenkin nousi esille haastattelumme ja Kaikkien naisten talon toimesta aikaisemmin tehdyn palautekyselyn vastauksista. Käytimme sitaatteja elävöittämään tekstiä ja perustelemaan saatuja tutkimustuloksia. Tämän jälkeen aloitimme kirjoittamaan tuloksista tiivistetysti raporttia opinnäytetyöhön. Tulokset ovat esitelty 9.luvussa ja ne on jaoteltu teemojen mukaisesti.

6.4 Vaiheet ja aikataulut

Taulukko 1. Opinnäytetyön vaiheet ja aikataulu.

Opinnäytetyön vaiheet	Viikot/Vuosi
Aiheen valinta ja rajaaminen	5-7/2019
Menetelmien valinta ja perehtyminen	7-9/2019
Toimeksiantosopimuksen allekirjoitus	13/2019
Tutkimussuunnitelman kirjoittaminen ja hyväksyttäminen	10-14/2019
Taustakirjallisuuteen perehtyminen ja teoriaosan kirjoittaminen	14-52/2019 1-16/2020
Aineiston kerääminen	47-48/2019
Aineiston purku	1-6/2020
Aineiston analyysi	6-16/2020
Visuaalinen työ, prezi toimeksiantajalle	5-7/2020
Tulosten tulkinta ja yhdistäminen teoriataustan	13-16/2020
Lukuversio valmis	17/2020
Lukuversio kommentoitu, toimeksiantajalla ja ohjaajalla	17/2020
Raportin viimeistely	18/2020
Opinnäytetyö valmis	19/2020
Valmiin opinnäytetyön esittäminen	21/2020

7 TUTKIMUSTULOKSET

Käymme tutkimustulokset läpi teemoittelutaulukon (Taulukko 2) mukaisesti. Tulosten teemoja ovat naisten haasteet liittyen turvapaikkaprosessiin, psyykinen hyvinvointi, osallisuuden ja toimijuuden vahvistaminen ja naisten kehittämisehdotukset. Teemoittelutaulukko löytyy tämän luvun lopusta, johon olemme koonneet keskeiset tulokset yhteen.

7.1 Naisten haasteet liittyen turvapaikkaprosessiin

Kaikki haastatteluun osallistuneet naiset olivat kokeneet turvapaikkaprosessin haasteena Suomessa. Naiset kertoivat tunteneensa turvattomuuden tunnetta ja stressiä turvapaikkaprosessin aikana. Haastateltavat kertoivat, että turvapaikkaprosessi ovat vaikeaa sekä psyykkisesti raskasta koko perheelle. Naiset kokivat huolta myös lastensa hyvinvoinnista ja turvallisuudesta. Naiset odottavat oleskelulupapäätöstä uudessa maassa ja samalla myös tulevaisuutta eikä epävarma elämäntilanne anna mahdollisuutta suunnitella elämää uudessa asuinmaassa. (Bremer & Haavikko 2009, 14.) Yksi naisista kertoi ajatelleensa jopa itsemurhaa tilanteensa takia. Tämä kuvaa naisen äärimmäistä toivottomuutta tulevaisuudesta. Taustalla voi olla pitkään kestänyt yksinäisyys ja sosiaalinen eristäytyminen. Tuloksemme osoittavat, että turvapaikkaprosessi lisää naisten psyykkistä kuormaa merkittävästi.

”Paljon haasteita. Minulla oli myös vaikeuksia perheeni ja terveyteni kanssa sekä avioliitossa mieheni kanssa. Suurin haaste oli pelkoni itseni ja poikani puolesta. En ole elänyt normaalia elämää ja minulla ei ollut sosiaalisia suhteita. En mennyt mihinkään tapahtumiin. Sain psyykkistä apua.”

(Nainen, haastattelu 2019)

”Paljon erilaisia ongelmia liittyy paperittomuuteen. Yksinkertainen asia, kun menet tapaamaan lääkäriä ja et saa tarvitsemasi testejä. Voin todella huonosti, kun ihmiset katsovat minua kun he tietävät minun olevan paperiton. Paperittomuuteen liittyy myös monia muita haasteita päivittäisessä elämässä”

(Nainen, haastattelu 2019)

”Psyykkisesti raskasta, pettymys, itsemurha ajatuksia.”

(Nainen, haastattelu 2019)

Aikaisemmin on tutkittu, että turvapaikanhakija naiset asetetaan lähtökohtaisesti uhrin asemaan ja eikä heitä tämän vuoksi nähdä toimijoina yhteiskunnassamme. (Martikainen ym. 2007, 24.) Haastattelemamme naiset eivät suoraan maininneet, että turvapaikkaprosessi olisi raskasta juuri naiseuden vuoksi. Vuonna 2019 palautekyselyyn vastanneet naiset toivat esille sen, että naisena ei tule kuulluksi Suomessa. Naiset olivat kokeneet, että heitä ei oteta vakavasti paperittomuuden vuoksi. Erityisesti kokemukset Maahanmuuttovirastosta olivat negatiiviset ja naiset kokivat, etteivät olleet tulleet kuulluksi Maahanmuuttoviraston asiakkaina.

”Migrissä ei kuunneltu minua, eikä välitetty. Onko se siitä, että olen nainen? En tiedä miksi.”

(Nainen, palaute 2019)

”Naisten kysymyksiä ei oteta vakavasti, etenkin jos olet yksin ilman tukea ja apua.”

(Nainen, palaute 2019)

Haastatteluun osallistuneet ja palautekyselyyn vastanneet naiset kertoivat, etteivät olisi pärjänneet ilman Kaikkien naisten talon apua. Moni koki, että paperittomuuden vuoksi yksin pärjääminen olisi ollut mahdotonta. Turvapaikkaprosessiin liittyy tulomaan olosuhteet kuten yleiset asenteet turvapaikanhakijoita kohtaan, asenteet juuri tietystä maasta tulevia kohtaan ja sosiaalisten verkoston puuttuminen. Avun vastaanottaminen saattaa olla hankalaa turvapaikanhakijoille, kun uusi ja tuntematon herättää pelkoja ja vierauden tunnetta. Turvapaikanhakija joutuu selviytymään erilaisissa ja uusissa olosuhteissa. Turvapaikanhakijasta voi tuntua kuin oma toimijuus olisi kadonnut. (Bremer & Haavikko 2009, 16 – 17.) Kaikkien naisten talo on onnistuneesti osannut vastata naisten tarpeisiin.

Kaikkien naisten talon tarjoama yksilö -ja ryhmäohjaus ovat saaneet naiset keskittymään elämään Suomessa. Kaikkien naisten talon kautta naiset ovat saaneet uusia ystäviä, mikä varmasti vähentää myös heidän stressiänsä ja saa ajatukset muualle vaikeassa tilanteessa. Naisten turvapaikanhakuvaihe voi olla pitkä ja aaltoileva. Arki ennen Kaikkien naisten talolle tuloa on ollut naisille vaikeaa ja yksinäistä. Moni kertoi mielialansa parantuneen huomattavasti Kaikkien naisten talon asiakkuuden myötä.

”En ollenkaan. Varsinkin, kun meistä tuli paperittomia. Kaikkien naisten talo on ollut meille mahtava lahja meille!”

(Nainen, haastattelu 2019)

”On ollut todella raskasta. Täällä ihmiset ovat ainoita jotka ovat auttaneet.”

(Nainen, palaute 2019)

”Mielialan paraneminen. Tunsin olevani tuhoutunut, mutta tänne tulo auttoi. Etenkin Elizabelle [hanketyöntekijä].”

(Nainen, palaute 2019)

Monet turvapaikanhakijat häpeävät sitä, jos ovat joskus joutuneet rikoksen uhreiksi. Traumaattisista kokemuksista kärsivät turvapaikanhakijat voivat jättää kertomatta olennaisia asioita, jotka saattavat vaikuttaa viranomaisiin turvapaikkaperusteita arvioitaessa. (Heikkilä ym. 2019, 71.) Esimerkiksi seksuaali- ja kunniaväkivallan kokemuksista kertominen voi olla tuskallista, varsinkin jos oikeusavustaja tai puhuttelija ovat miespuolisia. Naiset kertoivatkin, että Maahanmuuttovirastossa asioiminen on pelottanut heitä ja ilman Kaikkien naisten talon apua moni tärkeä asia liittyen oleskeluluvan saamiseen olisi jäänyt sanomatta. Kaikkien naisten talolta on tarvittaessa tullut työntekijä tai koulutettu vapaaehtoinen Maahanmuuttovirastoon mukaan naisten avuksi.

”Azra auttoi miestäni saamaan Suomen kansalaisuuden ja kirjoittamaan tarvittavat paperit Migrille.”

(Nainen, 43 vuotta)

”Tänne on voinut soittaa, kun kaipaa apua. Täältä tultiin mukaan poliisille ja Migriin.”

(Nainen, palaute 2019)

”Naisilla on paljon paineita joka puolelta. Kaikilla on historia ja monia asioita. Voi olla liikaa naiselle. Täällä minut on kuultu ja nähty.”

(Nainen, palaute 2019)

”Lakimies löytyi ja sain avustajan mukaan puhutteluun.”

(Nainen, palaute 2019)

Naiset kertoivat, että myönteisellä turvapaikka- tai oleskelulupapäätöksellä olisi myönteinen vaikutus heidän elämäänsä. Naiset unelmoivat arkisista asioista, kuten koulutuksesta, työpaikasta, lapsen päivähoidosta ja matkustamisesta. Kuitenkaan ilman turvapaikka- tai oleskelulupapäätöstä näiden unelmien toteutuminen ei ole mahdollista, koska kotoutumislaki ei tue tai edistä paperittomien naisten kotoutumista suomalaiseen yhteiskuntaan. Kotoutumislain mukaan paperittomille ei voida tarjota suomen kielen opetusta, tietoa yhteiskunnasta tai työllistymis- ja koulutusmahdollisuuksista. (Työ- ja elinkeinoministeriön kotouttamisen osaamiskeskus 2010.) Suomalainen yhteiskunta ei käytännössä tue paperittomien naisten kotoutumista, osallisuutta tai vaikutusmahdollisuuksia. Varsinaisen osallisuus ja toimijuus ovat erittäin vaikeaa ilman oleskelulupa- tai turvapaikkapäätöstä.

”Kaikki on minulle auki. Voisin tehdä kaikkea. Valmistua koulusta. Opiskella suomen kieltä. Perustaa oma leipomo. Laittaa poikani päiväkotiin ja antaa hänelle mahdollisuus hyväpalkkaiseen ammattiin. Voisin matkustella mihin vain. Minun tulevaisuus olisi turvallinen ja minun ei tarvitsisi pelätä mitään. Kiitos Kaikkien naisten talo!”

(Nainen, haastattelu 2019)

”Saan rauhan. Ei tarvitse miettiä joka päivä, että tuleeeko poliisi ja poistaa minut maasta. Voin mennä töihin tavallisesti ja saada palkkaa. Voisin matkustella. Tehdä tavallisia asioita.”

(Nainen, haastattelu 2019)

Haastattelimme myös naisia, jotka olivat jo saaneet myönteisen turvapaikkapäätöksen. Yksi naisista kuvaili elämänsä muuttuneen parempaan suuntaan ja hän uskalsi jo toivoa valoisampaa tulevaisuutta.

”Elämäni on muuttunut parempaan suuntaan, tunne vapaudesta ja toivo valoisasta tulevaisuudesta minulle ja koko perheelle.”

(Nainen, haastattelu 2019)

7.2 Psykkinen hyvinvointi

Haastatteluun ja palautekyselyyn osallistuneet naiset kertoivat, että turvapaikkaprosessi sekä paperittomuus ovat erityisesti psyykkisesti ja henkisesti raskasta. Naiset kertoivat saaneensa Kaikkien naisten talolta henkistä tukea turvapaikkaprosessin aikana. Moni naisista kokikin psyykkisen ja henkisen tuen tärkeimmäksi tueksi, mitä Kaikkien naisten talo on heille tarjonnut. Avun vastaanottaminen saattaa tuntua usein hankalalta traumaattisten kokemusten vuoksi. Psykkinen naisia kuormittaa erityisesti se, että kaikki automaattinen tieto ja taito katoavat. (Bremer & Haavikko 2009, 16 – 19.) Naisia kuormittavat epävarmuus tulevaisuudesta ja pelko kielteisestä oleskelulupapäätöksestä.

”Henkinen ja psyykinen tuki. Kaikkien naisten talo auttoi löytämään paikan missä asua, joka antoi meille toivoa, että voisimme elää Suomessa normaalia elämää niin kuin muut suomalaiset.”

(Nainen, haastattelu 2019)

”Henkistä tukea, sain apua oleskeluluvan hakemiseen, poliisiasioissa, lakiapua, asunnon hankkimisessa. Luotan heihin.”

(Nainen, haastattelu 2019)

”Oman psyykkisen hyvinvoinnin paraneminen. Tämä järjestö muutti elämäni.”

(Nainen, palaute 2019)

Naiset kertoivat, että heidän mielialansa oli kohentunut ja toivo lisääntynyt Kaikkien naisten talon tuen ja avun myötä. Usein turvapaikkaprosessin pitkä odotusaika passivoittaa ihmistä ja tämän takia Kaikkien naisten talon tarjoama mielekäs tekeminen, arkirutiinit ja yhteisöllisyys ovat olleet naisille tärkeitä asioita. Toimijuus on keskeinen osa ihmisen onnellisuutta ja psyykkistä hyvinvointia. Toimijuuden tunteen puute on yhteydessä mielen hyvinvointiin. (Castaneda ym. 2018, 79.)

”Toivoo, toimintaa, henkistä tukea, arkisia asioita kuten ruuan laitto, opiskelu ja vakautta elämään.”

(Nainen, haastattelu 2019)

”Liikun kotoa tänne ja voin psyykkisesti paremmin.”

(Nainen, palaute 2019)

Naiset kuvailivat Kaikkien naisten taloa kodikseen ja perheekseen, missä kaikki tulevat kohdatuksi tasa-arvoisena jäsenenä. Erityistä kiitosta sai Kaikkien naisten talo -hankkeen työntekijät. Kaikkien naisten talon työntekijät ja vapaaehtoiset ovat rakentaneet onnistuneesti luottamuksellisen vuorovaikutussuhteen naisiin. Luottamuksen rakentaminen on erityisen tärkeää, koska se voi myös horjua helposti. Turvapaikanhakijoiden luottamus auktoriteetteja kohtaan on usein valmiiksi huono. Kun turvapaikanhakija

kohtaa huomiota ja empatiaa, vastavuoroinen luottamus kehittyvästä väistämättä. (Hurmerinta 2017, 82). Psykkisen hyvinvoinnin kuormittuvuutta on katsottu vähentävän se, jos mieltä painavista asioista pystyy puhumaan toisille ihmisille (Castaneda ym. 2018, 55). Naiset ovat päässeet puhumaan Kaikkien naisten talolla luottamuksellisesti henkilökohtaisista asioistaan, joka on johtanut heidän parempaan psyykkiseen hyvinvointiin.

”Olen saanut erinomaista apua yksilönä Kaikkien naisten talolta. Henkistä tukea, apua monissa asioissa, neuvoja, rohkeutta, periksi antamattomuutta. Löysin nämä kaikki asiat Minnan ja Kaikkien naisten talon avulla.”

(Nainen, haastattelu 2019)

”Paljon kaikkea. Minun psyykinen hyvinvointi on tullut paremmaksi. Tunnen nyt itseni turvallisesti ja joku on tukenani. Myös asunnon tarjoaminen oli erittäin tärkeä asia!”

(Nainen, haastattelu 2019)

Kaikkien naisten talo pyrkii tukemaan naisia kokonaisvaltaisesti ja siihen kuuluu myös naisten perheiden hyvinvointi. Naiset kertoivat saaneensa tukea vanhemmuuteen Kaikkien naisten talolta. Kaikkien naisten talo on mahdollistanut naisten työssä käynnin, elannon sekä ryhmässä käymisen tarjoamalla lastenhoitoapua. Turvapaikkaprosessin aikana on hankalaa lapsiperheissä säilyttää vanhemmuuden roolia (Castaneda ym. 2018, 55). Naiset elävät monimutkaisessa tilanteessa, missä samanaikaisesti on useita selvitettäviä asioita, mitkä heijastuvat myös vanhemmuuteen. Uuteen kulttuuriin asettumisen käytännön haasteet, traumaattiset kokemukset ja psyykkiset ongelmat saattavat viedä paperittoman vanhemman voimavarat ääri rajoille ja vanhemmuus kärsii. (Bremer & Haavikko 2009, 25 – 26.)

”Olen saanut loistavaa tukea vanhemmuuteen ja tunnen itseni turvallisesti Kaikkien naisten talolla”

(Nainen, haastattelu 2019)

”Olen saanut. Saimme lastenhoitoapua, että pystyin tekemään töitä ja maksamaan vuokran.”

(Nainen, haastattelu 2019)

Haastattelujen ja palautekyselyn naiset kertoivat, että heidän lapsensa olivat hyötynet Kaikkien naisten talon ryhmässä käymisestä. Lapset olivat saaneet rutiineja elämäänsä ja uusia ystäviä. Tämä on selvästi tärkeää naisille, koska varhaiskasvatuslaki ei tunnista paperittomia lapsia ja näin ollen päivähoito-oikeus ei kuulu heille. Vuonna 2019 toteutetussa palautekyselyssä naiset kertoivat, että lapset olivat saaneet Kaikkien naisten talon kautta kontaktin lääkärille ja psykologille. Lasten huomioiminen onkin erittäin tärkeää, sillä heillä voi olla vaikeuksia palveluiden saamisessa. (Castaneda ym. 2018, 68).

”Kyllä, minun tyttäreni on saanut rutiineja elämäänsä ja viihtyy leikkien muiden lasten kanssa.”

(Nainen, haastattelu 2019)

”Lapsille löytyi päiväkotiki ja lääkärin sekä psykologin apua.”

(Nainen, palaute 2019)

7.3 Osallisuuden ja toimijuuden vahvistuminen

Moni naisista kertoi, että ensimmäinen kerta Kaikkien naisten talolla oli ollut positiivinen kokemus. Naiset kuvailivat tunteneensa turvallisuuden tunnetta ja positiivista energiaa. Naiset tunsivat tulleen kuin omaan kotiin ja isoon perheeseen. Asiakassuhteen luomisessa onkin huomioitava, millaisen ensivaikutelman haluaa itsestään antaa. Kuka tahansa tuntee itsensä arvostetuksi, kun hänet huomioidaan ja siihen riittää vain hymy tai tervehdys. (Bremer & Haavikko 2009, 30.) Paperittomilla ja turvapaikanhakijoilla on

usein negatiivisia kokemuksia erilaisista viranomaistahoista, joten luottamuksen rakentaminen ei ole itsestään selvää. Haastatteluissa kävikin ilmi, että naiset olivat alussa skeptisiä siitä, pystyikö Kaikkien naisten talo todellisuudessa auttamaan heitä ja heidän perheitään. Hankkeen tavoitteena on, että paperittomat ja turvapaikanhakijat tulisivat kohdatuksi ja he saisivat itsetuntoa vahvistavia kokemuksia. Kaikkien naisten talo on haastattelujen perusteella onnistunut tavoitteessaan kohdata naiset arvostavasti ja kunnioittavasti. Arvostava, kunnioittava ja positiivinen ilmapiiri saa naiset luottamaan Kaikkien naisten taloon sekä sen henkilökuntaan ja vapaaehtoiisiin. Kaikkien naisten talo pitää naisten toivoa yllä ja auttaa heitä rakentamaan itselleen ja perheelleen turvallisen arjen, vaikka turvapaikkaprosessi tai paperittomuus kestäisikin useamman vuoden.

”Upea turvallisuuden tunne ja positiivinen energia oli minua ja perhettäni kohtaan.”

(Nainen, haastattelu 2019)

”Tunsin tulevani kuin minun kotiin ja isoon perheeseen.”

(Nainen, haastattelu 2019)

”Rehellisesti, olin kauhuissani, kun tulin ensimmäistä kertaa paikkaan, josta en tiennyt mitään ja, kun puhuin itsestäni ja henkilökohtaisista asioistani ensimmäistä kertaa. Se oli itselleni vaikeaa. Mutta jälkepäin juttelin Minnalle ja tulkille, rentouduin ja tunsin itseni helpottuneeksi sekä vapaaksi.”

(Nainen, haastattelu 2019)

”Olin erittäin huonossa tilanteessa ja psyykkisesti väsynyt. En olisi voinut uskoa, kuinka paljon apua voisin saada Kaikkien naisten talolta. Luulin, että he vain puhuvat ja lupaavat eivätkä puhu totta.”

(Nainen, haastattelu 2019)

Kaikki naiset kertoivat haastattelussa kokeneensa tullessa hyväksytyksi tasa-arvoisena jäsenenä Kaikkien naisten talon yhteydessä. Naiset kokivat tullessa nähdyksi ja kuulluksi sekä heidän mielipiteensä oli huomioitu. On tärkeää, että paperittomille sekä turvapaikanhakija naisille on osoitettu aitoa, inhimillistä kiinnostusta, koska se johtaa rohkaisevaan ja rakentavaan vuorovaikutukseen (Puukari & Korhonen 2013, 38). Kaikkien naisten talo on ottanut huomioon naisten erilaiset taustat ja huomioinut ne toiminnassaan. Naisille tuntui olevan tärkeää, että heitä ei kohdata vain paperittomina vaan ennen kaikkea ihmisinä. Aikaisemmat kokemukset viranomaisten kanssa ovat varmasti jättäneet oman jälkensä naisiin ja heidän mielipiteitään ei olla samalla tavalla huomioitu kuin Kaikkien naisten talolla.

”Kyllä, tunsin itseni tasa-arvoiseksi jäseneksi Kaikkien naisten talolla ja minut on nähty sekä kuultu. Lisäksi jokainen huomioi ja kunnioitti minun mielipiteitäni. Puhuin vapaasti ja enkä tuntenut itseäni paperittomaksi. Olin huolissani, että ihmiset ajattelisivat paha kuullessani tarinani, mutta päinvastoin, he hyväksyivät minut ja antoivat minulle rauhallisuuden tunteen.”

(Nainen, haastattelu 2019)

”Kyllä, tunsin itseni tervetulleeksi ja hyväksytyksi tasa-arvoisena jäsenenä ja minut on myös nähty ja kuultu. Minun mielipiteeni on myös huomioitu kaikkien ihmisten osalta Kaikkien naisten talolla. Kunnioitan heitä ja olen kiitollinen.”

(Nainen, haastattelu 2019)

Haastatteluista ilmeni, että suomen kielen oppiminen oli tärkeä asia naisille. Kieli on osa yksilöä ja hänen ajatuksiaan, tunteitaan ja tietämystään. Ymmärretyksi tuleminen on oleellinen osa ihmisen turvallisuuden ja kuulluksi tulemisen tunnetta. (Castaneda ym. 2018, 72.) Kielen oppiminen oli antanut naisille toimijuuden ja voimaantumisen tunteen omasta elämästään. Kielitaito on myös tärkeä osa kotoutumista. Kielitaito helpottaa naisten palveluiden käyttöä, sopeutumista sekä koulutukseen ja työelämään pääsyä. (Terveystieteiden tutkimuskeskus ja hyvinvoinninlaitos 2019.) Kielettömyys taas eristää vielä enemmän yhteiskunnasta. Palautekyselyyn vastannut nainen kertoi, että suomen kielen oppiminen on rohkaissut häntä liikkumaan kodin ulkopuolella.

"Kyllä. Suomen kielen kurssista Kaikkien naisten talossa oli minulle apua."

(Nainen, haastattelu 2019)

"Suomen kieli on tullut paremmaksi. Tämä on rohkaissut liikkumaan kodin ulkopuolella. Olen siksi tyytyväinen itseeni."

(Nainen, palaute 2019)

Maahanmuutossa turvapaikanhakijat menettävät paljon ja ne ovat usein traumaattisia menetyksiä. Turvapaikanhakijat kokevat objektimenetyksen, joka tarkoittaa oman maan menettämistä sekä sukulaisten ja ystävien taakse jättämistä. Lisäksi naiset menettävät autonomian, kun omalla kielellä ei ole mitään arvoa uudessa maassa ja itseään ei pysty ilmaisemaan. Oma-aloitteisuus ja oma vastuu katoavat. (Bremer & Haavikko 2009, 20.) Naiset kertoivat saaneensa Kaikkien naisten talolta apua esimerkiksi opiskeluun liittyvissä asioissa, tukea asunnon etsimiseen ja ruoka-apua. Saadessaan apua ja tukea arjen järjestämiseen olivat naiset saaneet toivoa, rohkeutta ja periksiantamattomuutta, joka on voinut ajan myötä kadota.

"Olen saanut erinomaista apua yksilönä Kaikkien naisten talolta. Henkistä tukea, apua monissa asioissa, neuvoja, rohkeutta, periksi antamattomuutta. Löysin nämä kaikki asiat Minnan ja Kaikkien naisten talon avulla."

(Nainen, haastattelu 2019)

"Itsetuntemus on noussut, koen että tämä on minun perheeni."

(Nainen, palaute 2019)

Naiset kertoivat saaneensa uusia ystäviä Kaikkien naisten talolta. Turvapaikanhakuvaiheessa ja paperittomana tukiverkosto saattaa olla melkein olematon. (Castaneda ym.

2018, 54.) Uusien ystävyysuhteiden luominen on tärkeää, koska se edistää naisten hyvinvointia. Paperittomilla ja turvapaikanhakijoilla on selvästi tarve sosiaalisiin suhteisiin, kokemukseen kuulluksi tulemisesta ja ryhmään kuulumisesta. Vuoden 2019 palautekyselyyn vastanneista naisista moni myös piti tärkeänä luomiaan uusia sosiaalisia suhteita.

”Hyvin vaikuttanut. Täällä on ystäviä. Olin surullinen. Löysin erilaisia ystäviä. Olen unohtanut ongelmani. Opin suomen kieltä ja kulttuuria. Kaikki hyvin.”

(Nainen, haastattelu 2019)

”Osallistuminen Kaikkien naisten talon toimintaan on muuttanut erittäin paljon arkeani. Olen tavannut muita naisia ja viettänyt kaikkien kanssa aikaa. Olen oppinut suomea, käsitöiden tekemistä, liikkunut kodin ulkopuolella ja käsitellyt asioitani ihmisten kanssa.”

(Nainen, haastattelu 2019)

”Ryhmässä oleminen. Se on miellyttävää. Löysin perheen ja hyviä ihmisiä.”

(Nainen, palaute 2019)

Naiset kertoivat, etteivät olisi olleet tietoisia oikeuksistaan Suomessa ilman Kaikkien naisten talon apua ja tukea. Naiset olivat saaneet hyödyllistä tietoa siitä, mitä oikeuksia paperittomalla ja turvapaikanhakijalla on Suomessa ja mitä voi tehdä, että saisi oleskeluluvan Suomeen. Yksi naisista kertoi saaneen lisää tietoa naisten oikeuksista. Valtioneuvoston selvityksen mukaan turvapaikanhakijat eivät ole tietoisia siitä, että heillä on oikeus saada oikeusapua turvapaikkaprosessin aikana. Turvapaikkamenettelyn aikana on tärkeää, että turvapaikanhakija saa neuvontaa ja oikeusapua. Turvapaikanhakijan erityisen haavoittuva asema on altis hyväksikäytölle ja on tärkeää, että kaikki perusteet myönteiselle oleskelu- tai turvapaikkapäätökselle tuodaan turvapaikkamenettelyssä esille. (Lepola 2015, 5 – 6.) Oikeusapu tukee turvapaikanhakijan turvallisuuden tunnetta, toimijuutta ja hyvinvointia. Kaikkien naisten talo on vastannut naisten tuen tarpeeseen ja perehdyttäneet vapaaehtoisia liittyen turvapaikanhakijan oikeusapuun ja näin he ovat

pystyneet välittämään tietoa turvapaikanhakijan ja viranomaisten välillä. Naiset kertoivat saaneensa myös lakimiehen Kaikkien naisten talon avulla.

”Kyllä tiedän oikeuteni Suomessa Kaikkien naisten talon ansiosta. Tiedän, että naisella on oikeus tehdä, mitä hän haluaa ja kaikkea mistä hän tykkää. Häntä voidaan haastatella, hän voi tavata lakimiehen, hän voi työskennellä, vaikka olisi lapsia, hän voi matkustella yksin. Hän voi elää samalla tavalla kuin mies.”

(Nainen, haastattelu 2019)

”Tiedän oikeuksistani Suomessa Kaikkien naisten talon ansiosta. Tiedän oikeuksistani koulutukseen ja terveydenhuoltoon paperittomana.”

(Nainen, haastattelu 2019)

”Asiakirjoihin ja byrokratiaan liittyvä tietous on kasvanut”

(Nainen, palaute 2019)

Kaikkien naisten talo on kehittänyt naisille sopivan toimintamuodon, jossa heidän henkilökohtainen kapasiteettinsa ja kyvyt tulevat käyttöön. Ihminen tarvitsee elämäänsä merkityksellisyyden kokemuksia ja johdonmukaisuutta. Toimijuutta vahvistaa ajan organisointi, rytmi, rutiinit, roolit ja päivän sisällöt. Ihminen tuntee itsensä merkityksettömäksi ja avuttomaksi ilman näitä asioita. (Castaneda 2018, 79.) Naisten osallisuus ja toimijuus on huomioitu toiminnassa ja sen suunnittelussa. Tämä ehkäisee psyykkisten ongelmien kasaantumista ja kannustaa toimijuuteen. Kaikkien naisten talo keskittyy ennen kaikkea naisten voimavaroihin eikä ainoastaan ongelmiin. Onkin erittäin tärkeää ymmärtää toimijuuden taustalla olevaa henkilöä, tässä tapauksessa naisten kulttuuritaustaa, ympäristöä ja aikaisempaa toiminnallisuutta, jotta hyvinvointia voidaan edistää kokonaisvaltaisesti (Castaneda 2018, 79 - 80.)

”Joo viime vuonna paljon. Olen ollut kääntäjänä. Voin auttaa nopeasti Minnaa. Torstaina viime vuonna kävin ryhmässä. Kävin juhlissa. Kävin heidän kanssaan museossa.”

(Nainen, haastattelu 2019)

Toimijuuteen liittyy vahvasti toiminnallisuuden käsite. (Castaneda ym. 2018, 80). Kaikkien naisten talo käyttää toiminnallisuutta niin terapeuttisena keinona kuin opetuksen tukena. Moni naisista oli aktiivisesti osallistunut yhteiseen ruuanlaittoon ja se oli monelle myös tärkeä osa heidän Kaikkien naisten talo kokemuksestaan. Naiset kertoivat, että olivat yhdessä tehneet ruokaa ja samalla tutustuneet toisiinsa. Arkiset asiat usein vähentävät naisten stressiä. Yhdessä ruuan laittaminen ystävien kanssa ja vastuu ruuan valmistamisesta voi vaikuttaa naisten pystyvyyden kokemukseen ja mielenterveyteen. (Castaneda ym. 2018, 53.) Arjen toimijuus vahvistuu, kun naiset ovat päässeet ottamaan oman osaamisensa käyttöön Kaikkien naisten talolla.

”Olen aina ollut kiinnostunut ruuanlaitosta ja olen jakanut tätä kiinnostusta muille naisille monta kertaa.”

(Nainen, haastattelu 2019)

”Kyllä olen aktiivisesti osallistunut toimintaan muun muassa kielen opiskeluun, käsityö ja ruuanlaittamiseen.”

(Nainen, haastattelu 2019)

Haastateltavien joukosta löytyi myös nainen, joka ei koskaan ollut osallistunut Kaikkien naisten talon toimintaan. Nainen kuitenkin osasi kertoa, että naisille suunnattua toimintaa on ja se on hyvää. Nainen ei kertonut, mikä olisi ollut hänen itsensä kannalta kiinnostavaa toimintaa.

”Se mitä tiedän, niin Kaikkien naisten talolla on erilaista toimintaa naisille ja hyvä paikka naisille sekä lapsille.”

(Nainen, haastattelu 2019)

Yksi haastatteluun vastanneista naisista koki, että vasta oleskeluluvan saatuaan hän voisi olla kiinnostunut toteuttamaan toimintaa Kaikkien naisten talolla. Turvapaikkaprosessi asettaa turvapaikanhakijalle tietynlaisia rajoituksia oman osallisuuden toteutumiseksi.

”Ruuan laitto. En halua itse tehdä, mutta haluan tutustua eri maiden ruokakulttuuriin. Ehkä myöhemmin voin toteuttaa toimintaa, kun saan oleskeluluvan.”

(Nainen, haastattelu 2019)

7.4 Kehittämisehdotukset

Pääsääntöisesti naiset kertoivat olevansa erittäin tyytyväisiä Kaikkien naisten talon toimintaan. Naiset ovat kokeneet Kaikkien naisten talon stressittömäksi ympäristöksi, missä ilmapiiri on ystävällinen. Myös vuoden 2019 palautekyselyyn vastanneet kertoivat Kaikkien naisten talon olevan turvallinen paikka, minkä henkilökunta ja vapaaehtoiset ovat naisille kuin perhe. Hankevastaavaa Minnaa kuvailtiin äitihahmoksi, kenelle voi kertoa avoimesti ja luottamuksellisesti henkilökohtaisiakin asioita.

”Olen tyytyväinen. Täällä ilmapiiri on tosi ystävällinen. Täällä ei ole stressiä.”

(Nainen, haastattelu 2019)

”Kiitos paljon. Tämä järjestö on minulle suuri perhe, olen onnellinen”

(Nainen, palaute 2019)

Naiset kertoivat joitakin kehittämisehdotuksia Kaikkien naisten talolle. On tärkeää Kaikkien naisten talon -hankkeen kehittämisen kannalta, että naiset uskalsivat antaa

avoimesti palautetta toiminnasta, mutta myös naisten osallisuuden ja toimijuuden vahvistamisen kannalta. Naiset toivoivat, että Kaikkien naisten talolla olisi valtaa päättää oleskelulupaan liittyvistä asioista. Naiset olivat saaneet paljon epäasiallista kohtelua Maahanmuuttovirastosta ja tämän vuoksi toivoivat vastuun päätöksenteosta liittyen oleskelulupaan, olevan Kaikkien naisten talolla. Naiset kokevat Kaikkien naisten talon turvalisena ja luotettavana ympäristönä. Hyvin samantyyppisen vastauksen oli antanut yksi nainen vuoden 2019 palautekyselyyn. Hän toivoi, että Kaikkien naisten talo pystyisi enemmän edistämään paperittomien oikeuksia.

”Valitettavasti he ei voi myöntää oleskelulupaa”

(Nainen, haastattelu 2019)

”Lisää paperittomien auttamista niin että asiat muuttuisivat: saisivat esimerkiksi oikeuden opiskella.”

(Nainen, palaute 2019)

Meidän tutkimukseemme osallistuneet ja vuonna 2019 palautekyselyyn vastanneet naiset toivoivat lisää suomen kielen ja kulttuurin opetusta sekä liikuntaa Kaikkien naisten talon yhteyteen. Suomen kielen oppiminen vaikuttaa keskeisesti siihen, että naiset pystyvät selviytymään jokapäiväisestä elämästään ja mahdollisesti saamaan oleskeluluvan Suomeen. Koska kotoutumislaki ei tue tai edistä paperittomien suomen kielen oppimista, on Kaikkien naisten talo -hanke suuressa roolissa osana heidän kielen oppimistaan.

”Enemmän ja useammin suomen kielen opiskelua. Mutta oleskelulupa on kaikista tärkein asia elämässäni nyt koska minulla on lapsia. Tilanne on erittäin hankala ilman oleskelulupaa.”

(Nainen, haastattelu 2019)

”Lisää suomen kielen tunteja.”

(Nainen, palaute 2019)

”Suomalaisen kulttuurin oppimista, lisää integroitumista suomalaiseen kulttuuriin.”

(Nainen, palaute 2019)

Toive liikunnasta nousi esille erityisesti vuoden 2019 palautekyselyyn vastanneiden joukosta. Toiveena oli, että Kaikkien naisten talo järjestäisi uimaopetusta ja kuntosalikäyntejä. Fyysisen toimintakyvyn tukeminen katsotaan edistävän turvapaikanhakijoiden ja paperittomien kotoutumista sekä edistää itsenäistä pärjäämistä ja omatoimisuutta.

”Enemmän kielenopiskelua, kuntosalilaitteita, jalkapalloa, uimista.”

(Nainen, palaute 2019)

Vuoden 2019 palautekyselyyn vastanneet toivoivat lääkärin ja psykologin vastaanottoa Kaikkien naisten talon yhteyteen. Vastaavaa kehittämissuositusta ei tullut meidän haastatteleuiltamme naisilta.

”Psykologin ja lääkärin vastaanotto”

(Nainen, palaute 2019)

Tämä palautekyselyyn vastanneen naisen kehittämissuositus johtuu todennäköisesti siitä, koska turvapaikanhakijat ja paperittomat ovat oikeutettuja vain kiireelliseen ja välttämättömään hoitoon. Hoidon välttämättömyyden arvioi lääkäri. Hoidon saaminen ei ole siis itsestään selvää. Suomalainen palvelujärjestelmä on monimutkainen ja sitä voi olla hankalaa hahmottaa, mikä saattaa estää tarvittavan sosiaali- ja terveydenhuollon palvelun saamisen. Turvapaikanhakijoilla on myös usein psyykkistä kuormitusta ja he kohtaavat uudessa maassa erilaisia ongelmia, mitkä kuormittavat mielenterveyttä. Jopa 40 %:a juuri maahan tulleista turvapaikanhakijoista kärsii masennus- ja ahdistuneisuusoireista.

Naisilla mielenterveysongelmat ovat yleisempiä kuin miehillä. (Castaneda ym. 2019, 184.)

Teemoittelutaulukko	
Naisten haasteet liittyen turvapaikkaprosessiin	<ul style="list-style-type: none"> • Turvattomuuden tunne • Stressi, traumaattiset kokemukset • Palveluiden saatavuus • Yleinen asenne turvapaikanhakijoita kohtaan • Sosiaalisten verkostojen puuttuminen • Pitkä prosessi
Psyykinen hyvinvointi	<ul style="list-style-type: none"> • Mielialan kohentuminen • Toivon lisääntyminen • Itseluottamuksen vahvistuminen • Vanhemmuuden roolin vahvistuminen • Lasten tarpeiden huomioiminen
Osallisuuden ja toimijuuden vahvistuminen	<ul style="list-style-type: none"> • Tasa-arvoinen kohtaaminen • Kokemus ryhmään kuulumisesta • Suomen kielen oppiminen • Ruuan valmistaminen • Sosiaaliset suhteet • Aktiivisuus kodin ulkopuolella • Oikeusapu • Asunnon hakeminen
Naisten kehittämissuhteet	<ul style="list-style-type: none"> • Oleskeluluvan myöntäminen • Suomen kielen opiskelua enemmän • Liikunnallisia aktiviteetteja • Neuvontaa koulutus mahdollisuuksista • Lääkärin ja psykologin vastaanotto

Taulukko 2. Teemoittelutaulukko.

8 YHTEENVETO JA POHDINTA

8.1 Yhteenveto

Tutkimuksen tarkoituksena oli selvittää, kuinka turvapaikkaprosessi vaikuttaa haavoittuvassa asemassa olevien naisten elämää. Katsoimme tärkeäksi, että nostamme esille naisten kokemuksia aiheeseen liittyen. Haastattelujen perusteella käy ilmi, että naiset kokevat turvapaikkaprosessin psyykkisesti ja henkisesti raskaana. Naiset kokevat vastuuta itsensä lisäksi myös koko perheestä prosessin aikana. Stressiä ja turvattomuuden tunnetta aiheuttaa epävarmuus tulevaisuudesta. Naiset ovat kokeneet, että ilman Kaikkien naisten talon tarjoamaa psyykkistä tukea, he eivät olisi pärjänneet yksin. Kaikkien naisten talo on järjestänyt naisille mielekästä tekemistä, arkirutiineja ja luonut yhteisöllisyyttä. Naisten onnellisuuden ja psyykkisen hyvinvoinnin voidaankin sanoa olevan suoraan yhteydessä heidän kokemaan toimijuuteen.

Sukupuolten välinen epätasa-arvo on maailmassa yleistä. Erityisesti paperittomilla naisilla katsotaan olevan heikommat lähtökohdat ihmisarvoiseen elämään. Vuoden 2019 palautekyselyyn vastanneet naiset ovat kokeneet epäasiallista kohtelua, jonka he epäilevät johtuneen heidän sukupuolestaan. Naiset ovat kokeneet, että he eivät ole naiseuden vuoksi tulleet kuulluksi ja ovat tulleet kohdatuksi epätasa-arvoisina. Aikaisempien tutkimusten ja meidän tutkimuksen tulosten perusteella naiset ovat haavoittuvassa asemassa sukupuolensa takia, koska turvapaikanhakija naiset asetetaan lähtökohtaisesti uhrin asemaan. (Martikainen ym. 2007, 24.)

Naiset kertoivat, että moni tärkeä asia liittyen oleskeluluvan saamiseen olisi jäänyt sanomatta ilman Kaikkien naisten talon apua. Turvapaikkapuhuttelu on tärkeä osa turvapaikkaprosessia ja sen perusteella Maahanmuuttovirasto tekee päätöksen myönteisestä tai kielteisestä päätöksestä (Ulkomaalaislaki 2004/301 97§). Kaikkien naisten talo on tarjonnut naisille oikeusapua ja lakimiehen, joiden avulla naiset ovat voineet saada myönteisen turvapaikka- tai oleskelulupapäätöksen.

Haastateltavat kertoivat, että he unelmoivat työpaikasta, koulutuksesta, lapsen päivähoitosta ja matkustamisesta. Ilman myönteistä turvapaikka -tai oleskelulupapäätöstä näiden unelmien toteutuminen on käytännössä mahdotonta. Jos päätös on myönteinen, naisten kotoutuminen voi vasta alkaa. Myönteisen turvapaikkapäätöksen saanut nainen kuvailikin elämänsä muuttuneen parempaan suuntaan ja kuvaili tunnetta vapautuneeksi sekä toiveikkaaksi.

Kaikkien naisten talon -hankkeen tärkeimpiä tavoitteita on vahvistaa naisten toimijuuden kokemuksia, kasvattaa naisten tietoisuutta oikeuksistaan, lisätä aktiivisuutta liikkua kodin ulkopuolella ja luoda naisille tukiverkosto ammattilaisista, tukihenkilöistä ja muista naisista. Tutkimuksemme tarkoitus oli selvittää, onko hankkeen tavoitteet toteutuneet osallisuuden näkökulmasta ja mikä merkitys toiminnalla on ollut haastateltaville naisille. Osallisuus tulisi näkyä monitasoisena tekemisenä, kuulumisena ja tuntemisen kokonaisuutena. Keskeistä siinä on sitoutuminen, luottamus ja kuulluksi tuleminen. (Jämsén & Pyykkönen 2014, 9.) Naiset kertoivat tullessa kohdatuksi Kaikkien naisten talossa ihmisinä eikä vain paperittomina. Hanke on kyennyt tarjoamaan turvallisen paikan, johon naiset statuksesta riippumatta ovat voineet kiinnittyä. Tulosten perusteella naiset ovat aktiivisesti osallistuneet Kaikkien naisten talon toimintaan yhdessä ruokaa laittaen ja suomen kieltä opiskellen. Myös naisten aktiivisuus kodin ulkopuolella on lisääntynyt ja naiset ovat luoneet uusia sosiaalisia suhteita. Kielen oppiminen, ruuan laittaminen ja ystävyysuhteiden luominen olivat antaneet naisille toimijuuden ja voimaantumisen tunteen omasta elämästään. Naiset toivoivat lisää suomen kielen opiskelua, neuvontaa koulutus mahdollisuuksista sekä liikunnallisia aktiviteetteja. Kaikki toiveet olivat yhteydessä naisten osallisuuden ja toimijuuden tukemiseen, joita on jo pyritty vahvistamaan hankkeen resurssien tarjoamilla keinoilla ja menetelmillä.

Paperittomia pidetään usein kohteina, joilla ei ole poliittista ääntä tai toimijuutta. (Ahonen ym. 2019, 103 - 104.) Kaikkien naisten talo -hanke on tulosten perusteella onnistuneesti selkeyttänyt naisten kuvaa omasta kokonaistilanteestaan, ja he ovat tulleet tietoisemmiksi omista oikeuksistaan. Naiset ovat tulleet myös tietoisemmiksi palveluista, johon heillä on oikeus. Oikeuksien tiedostaminen on vahvistanut naisten itsetuntoa ja pystyvyyttä. Naisten hyvinvoinnin tukemisen ja kotoutumisen kannalta osallisuuden tunne on tärkeä (THL 2019).

Paperittomat ovat jääneet vakituisesti osaksi suomalaista yhteiskuntaa. Vuoden 2015 aikana turvapaikanhakijoiden määrän kasvu ja siitä seurannut lainsäädännön muutos on johtanut paperittomien ihmisten määrän kasvuun dramaattisesti. Paperittomuuden on havaittu kytkeytyvän turvapaikkaprosesseihin. (Ahonen ym. 2019, 89.) Tulosten perusteella olisi tärkeää, että hankkeen toiminta voitaisiin vakiinnuttaa osaksi paperittomien palveluja pysyvästi Turun alueella. Tarve paperittomien naisten pysyvälle palvelulle on osoitettu haastattelujemme tulosten ja aikaisemmin toteutetun palautekyselyn perusteella.

Kuten Lyytinen (2019) teoksessaan kertoo, että paperittomia ja paperittomuutta tutkiessa, tulisi ymmärtää se rakenteellisena ilmiönä eli kuinka sitä tuotetaan ja hallitaan. Paperittomien kohtaamia hyvinvointiriskejä voitaisiin pienentää, kun heidän kanssaan tehtäisiin enemmän yhteistyötä. Kaikkien naisten talo on pyrkinyt ymmärtämään paperittomia naisia toimijoina ja muuttamaan käsitystä paperittomuudesta. Paperittomien naisten haavoittuva asema on tunnustettu ja hankkeen toimintaa on kehitetty sen mukaan. Yhteiskunnalliset rakenteet eivät tunnista paperittomien kotoutumistarvetta, joten Kaikkien naisten talo -hankkeen yhteistyö paperittomien naisten kanssa on ollut avainasemassa naisten osallisuuden tukemisessa.

Tutkimuksemme tavoitteena oli tuoda haavoittuvassa asemassa olevien naisten ääni kuuluviin sekä tuoda esille, miten Kaikkien naisten talo tukee naisia ja heidän perheitään osallisuuden näkökulmasta. Tutkimuksemme tuloksista käy ilmi, että Kaikkien naisten talo -hanke on onnistunut kiitettävästi työssään ja on tukenut paperittomia naisia osallisuuden ja toimijuuden näkökulmasta. Kaikkien naisten talo on huomionnut naiset ja heidän perheensä kokonaisvaltaisesti. Jo tutkimuksen alussa keskustelumme hankkeen työntekijöiden, vapaaehtoisten ja asiakkaiden kanssa toivat esille sen, että hankkeen merkitys paperittomille naisille on korvaamaton. Olisimme yllättyneet, jos tutkimustulokset olisivat osoittaneet, että hanke ei tue paperittomia naisia osallisuuden tai toimijuuden näkökulmasta.

8.2 Pohdinta ja jatkotutkimusaiheet

Tutkimuksen aihe oli alusta asti mielenkiintoinen ja molemmat syventyivät siihen innolla. Alussa pohdimme aiheen teoreettista viitekehystä ja sen rajaamista. Pohdimme, löydämmekö tarpeeksi teoriaa paperittomuudesta, osallisuudesta ja toimijuudesta. Pohdinta oli turhaa, sillä teorian tietoa löytyi tutkimusprosessin aikana kiitettävästi ja teoriaosuutta jouduttiin rajaamaan. Tutkimuksen kirjoittaminen sujui hyvin, sillä tapamme työskennellä ja kirjoittaa on samanlainen. Yhteistyö toimeksiantajan kanssa sujui hyvin, saimme häneltä arvokkaita vinkkejä kirjallisuuteen ja opinnäytetyöhön liittyen. Lisäksi saimme mahdollisuuden osallistua Kaikkien naisten talon vapaaehtoistyöntekijöiden koulutusiltoihin ja saimme ajankohtaista tietoa paperittomuudesta.

Opinnäytetyön aikataulun suhteen meillä oli haasteita. Olimme aikatauluttaneet opinnäytetyöprosessin tarkasti, mutta siinä pysyminen oli haastavaa. Haastattelut ja toimeksiantajalle sopimamme Prezi-esitys valmistui aikataulun mukaisesti. Haasteet aikataulun

kanssa johtuivat todennäköisesti ”pitkästä” opinnäytetyöprosessista, sillä molemmat meistä suoriutuvat pienessä paineessa parhaiten.

Opinnäytetyöprosessin alussa esille nousi useita laajoja aihealueita ja näkökulmia tutkimukseemme. Tutkimuksen aihetta oli kuitenkin rajattava, joten muut esille tulleet aiheet ja näkökulmat voisivat olla jatkotutkimusaiheita. Paperittomilla naisilla on tutkimuksemme tulosten mukaan paljon avun ja tuen tarvetta. Jatkossa tarvitaan tutkimusta laajemmin ja pidemmällä aikavälillä paperittomien naisten hyvinvoinnista ja siihen vaikuttavista tekijöistä. Yhtenä jatkokehittämisasiheena voisi mahdollisesti olla kiinnostus tutkia vapaaehtoistyöntekijöiden merkitystä paperittomille naisille. Jatkotutkimuksen voisi tehdä hyödyntämällä tämän opinnäytetyön aineistoa ja laajentamalla aineistoa esimerkiksi haastattelemalla vapaaehtoistyöntekijöitä, Kaikkien naisten talon henkilökuntaa ja/tai paperittomia naisia. Toisena jatkotutkimusaiheena voisi olla Kaikkien naisten talon verkoston näkyväksi tekeminen. Tutkimuksen kohteeksi voitaisiin ottaa Kaikkien naisten talon moniammatillinen verkosto ja sen merkitys paperittomien tukemisessa.

8.3 Tutkimuksen luotettavuus ja eettisyys

Laadullisen tutkimuksen luotettavuudesta käydyissä keskusteluissa nousee esiin kysymykset totuudesta ja objektiivisuudesta. Objektiivisuutta tarkasteltaessa, on hyvä erottaa havaintojen luotettavuus ja niiden puolueettomuus. Puolueettomuutta voidaan pohtia esimerkiksi niin, että vaikuttaako tutkijan ikä, uskonto, poliittinen asenne tai muu vastaava asia siihen, miten hän kuulee ja havainnoi. Tutkijan puolueettomuusnäkökulma pitää pyrkiä huomioimaan luotettavuuspohdinnoissa. (Tuomi & Sarajärvi 2018, 158 – 160.) Tutkimusprosessin puolueettomuutta edesauttaa se, että meillä ei ollut minkäänlaista sidettä tutkimuskohteeseen eli Kaikkien naisten taloon. Tämä johti siihen, että haastattelijat ja haastateltavat olivat tasa-arvoisia. Tasa-arvoisuudesta ja luottamuksesta johtuen naiset uskalsivat tuoda äänensä kuuluviin.

Tutkimuksen luotettavuutta lisää se, että tutkija on ollut tarpeeksi kauan tutkittavan ilmiön kanssa tekemisissä (Kylmä & Juvakka 2007, 128). Ensi kosketuksen tutkimuksemme aiheeseen olemme saaneet sosionomi opintojaksoista. Meille on kertynyt arvokasta

kokemusta ja olemme saaneet erilaisia näkökulmia tutkittavaan ilmiöön työharjoittelujaksojen kautta. Lisäksi olemme perehtyneet tutkimuksemme aiheeseen liittyvään kirjallisuuteen koko tutkimusprosessin ajan. Tutkimusprosessi on kestänyt noin vuoden.

Tutkimusaineiston litteroinnissa ja tutkimusraportissa on otettava huomioon luottamuksellisuus. Tutkimusprosessi ja tutkimustulokset tulee kuvata tarkasti ja rehellisesti. Mahdolliset poikkeamat ja ristiriidat tuloksissa tulee raportoida avoimesti. (Hirsijärvi & Hurme 2008, 20.) Laadullisen tutkimuksen luotettavuuden arvioinnista ei ole olemassa yksiselitteisiä ohjeita, vaan tutkimusta arvioidaan kokonaisuutena, jossa sisäinen johdonmukaisuus painottuu (Tuomi & Sarajärvi 163). Olemme kuvanneet tutkimuksen tulokset tarkasti ja rehellisesti. Tutkimustuloksia tarkasteltaessa tulee ottaa huomioon, että tutkimustulokset perustuvat jokaisen haastateltavan henkilökohtaisiin mielipiteisiin ja kokemuksiin. Lisäksi tulisi huomioida haastateltavien stressaava elämäntilanne, taustat ja kielimuuri, mitkä voivat vaikuttaa asioiden ymmärtämiseen ja sitä kautta heidän vastauksiinsa. Osan haastatteluista toteutti tulkki, joka oli entuudestaan tuttu kaikille haastateltaville. Tulkki oli Kaikkien naisten talon vapaaehtoinen. Mahdollisten tutkimustulosten virheiden ja väärin tulkintojen minimoimiseksi, ammattitulkin käyttäminen olisi ollut paras ratkaisu. Tosin kaikki haastateltavat naiset eivät tällöin olisi välttämättä suostuneet haastatteluun. Koemme, että tutun tulkin käyttämisellä saimme arvokkaita vastauksia tutkimuskysymyksiimme. Tulosten tarkassa kuvaamisessa on käytetty haastateltavien suoria sitaatteja, joiden avulla pyrimme tuomaan näkyväksi haastateltavien todelliset kokemukset. Lisäksi toimme tuloksissa ilmi tutkimuksemme ja Kaikkien naisten talon toimesta aikaisemmin tehdyn (2019) palautekyselyn poikkeamat.

Kaikkiin tutkimuksen vaiheisiin liittyy useita eettisiä kysymyksiä ja ratkaisuja (Hirsijärvi & Hurme 2008, 19). Jo tutkimusaiheen valinta on itsessään eettinen kysymys (Tuomi & Sarajärvi 2018, 153). Tutkimuksen aihe ja sen toteuttamistapa määrittävät, mitä eettisiä ongelmia kyseissä tutkimuksessa on otettava huomioon. Tutkimuksen aiheen valinta ja tarkoitus asettavat tutkijaa miettimään tutkimuksen merkitystä ja hyödyllisyyttä; kenen hyödyksi tutkimusta tehdään. Tutkimussuunnitelmaa tehtäessä tutkija joutuu pohtimaan, miten aineistoa kerätään, saadaan kohteena olevien henkilöiden suostumus ja taataan luottamuksellisuus. Lisäksi tutkijan tulee pohtia mahdollisia tutkimuksesta aiheutuvia seurauksia kohdehenkilöille. (Hirsijärvi & Hurme 2008, 20.)

Eettinen näkökulma on otettava erityisen tarkasti huomioon silloin, kun tutkitaan ihmisiä. Tärkeimpiä tutkimuseettisiä normeja ovat yksityisyyden ja itsemääräämisoikeuden kunnioittaminen sekä tietojen luottamuksellisuuden turvaaminen tietosuojakäytäntöjä

noudattaen (Hallamaa & Aaltonen 2006, 124). Tutkimuksen tekijällä on vastuu hyvän tieteellisen käytännön noudattamisesta, tutkimuksen rehellisyydestä sekä vilpittömyydestä (Tuomi & Sarajärvi 2018, 151). Epärehellisyyttä; tutkimustulosten muuttamista ja vääristelyä sekä muiden tutkijoiden aineiston luvaton lainaamista tai vähättelyä pidetään vakavimpina tutkimusetiikan ja tutkijan ammattietiikan loukkauksina (Hallamaa & Aaltonen 2006, 31).

Tässä tutkimuksessa haastateltaville kerrottiin, miksi tällöinen haastattelu tehdään ja mihin haastattelun vastauksia käytetään. Haastattelut tehtiin suomeksi, englanniksi sekä yhdistäen molempia kieliä ja tulkin välityksellä. Haastattelun kieli ei ollut yhdenkään paperittoman naisen äidinkieli, joten emme voi olla varmoja ymmärsivätkö he, mihin haastattelun vastauksia käytetään. Kolmelta haastateltavalta pyydettiin suullisesti lupa haastattelun digitaaliseen tallentamiseen ja heille kerrottiin mihin tallenteita käytetään. Loppujen haastateltavien haastattelut tallennettiin kirjallisena ja olimme ohjeistaneet tulkkia kertomaan haastateltaville mihin tallenteita käytetään. Koska osa haastatteluista toteutettiin tulkin välityksellä, emme voi näiltä osin olla varmoja haastatteluiden toteutumisen eettisyydestä. Lisäksi haastateltavilta pyydettiin lupaa taustatietojen (ikä ja kotimaa) julkaisemiseen tutkimuksen raportissa. Tähän saatiin kaikilta haastateltavilta lupa. Taustatietojen julkaiseminen toisi kuitenkin ongelmia anonymiteetin säilyttämisessä haastateltavien osalta, joten taustatietoja ei ole raportissa julkaistu. Yksi keskeisimmistä tutkimuseettisistä periaatteista on tutkittavien anonymiteetin turvaaminen (Kuula-Luumi 2018). Haastateltavien ja haastattelijoiden välinen luottamus anonymiteetin säilyttämisestä, todennäköisesti myös parantaa tutkimuksen luotettavuutta.

Haastatteluista kerättyä materiaalia pyrittiin käsittelemään luottamuksellisesti ja anonymisti. Tutkimuksen toteuttajat, Kaikkien naisten talon hankevastaava ja heidän työntekijänsä sekä tulkki käsitelivät saatuja vastauksia. Tutkimuksen päätyttyä haastatteluaineisto hävitettiin tietosuojalain edellyttämällä tavalla.

8.4 Tutkimus sosionomi (AMK) osaamisen näkökulmasta

Pohdimme tutkimustamme sosiaalialan ammattikorkeakoulutuksen kompetensseihin peilaten. Koemme, että tutkimusprosessin aikana tutkimuksellinen kehittämisosaamisemme on vahvistunut. Tutkimusta tehdessämme olemme toimineet sosiaalialan ammattieettisten- sekä tutkimuseettisten ohjeiden mukaisesti. Parityöskentelynä

toteutettu tutkimus sekä yhteistyöpalaverit toimeksiantajan kanssa vahvisti ryhmätyöskentelytaitoja. Tutkimuksen tekeminen kehitti meitä myös tiedon etsimisessä ja käyttämisessä, itsereflektoinnissa ja kriittisessä ajattelussa. Lisäksi tutkimuksen tekeminen on vahvistanut sosiaalialan palvelujärjestelmäosaamista, erityisesti turvapaikanhakijoiden ja paperittomien näkökulmasta.

Tutkimusprosessi on lisännyt ymmärrystämme kulttuurisiin ja muihin vaikuttaviin tekijöihin maahanmuuttajien parissa työskenneltäessä. Koemme, että tutkimusprosessi on syventänyt eettistä ajatteluamme sekä ammattieettisten periaatteiden mukaan toimimista. Tutkimuksemme tukee ihmisten tasavertaisuutta, sillä tuomme siinä esille turvapaikanhakijoiden ja paperittomien haavoittuvan aseman sekä palvelujärjestelmämme ongelmakohdat. Lisäksi tutkimuksemme tukee ammattieettisten periaatteiden mukaisesti oikeudenmukaisuutta.

LÄHTEET

- Ahonen, T. & Kallius, A. 2019. Paperittomuuden tuotanto ja hallinta Suomessa vuosina 2015-2017. Teoksessa Lyytinen, E. (toim.) Turvapaikanhaku ja pakolaisuus Suomessa. Turku: Siirtolaisuusinstituutti.
- Arvola, V. 2014. Turvapaikanhakijoiden käsityksiä osallisuudesta. AMK-opinnäytetyö. Hämeen ammattikorkeakoulu. Viitattu 15.4.2020. https://www.theseus.fi/bitstream/handle/10024/79649/Arvola_Vilma.pdf?sequence=1
- Bornstein, E & Redfield, P. 2011. Forces of Compassion: Humanitarianism between Ethics and Politics. Santa Fe: School for Advanced Research Press
- Bremer, L. & Haavikko, A. 2009. Ulkoisesti erilaisia, sisäisesti samanlaisia. Opas mielenterveys-työhön yli kulttuurirajojen. Helsinki: Suomen Mielenterveysseura
- Castaneda, A., Koponen, P., Lilja, E., Mustonen, K-L., Omar, A., Skogberg, N., Snellman, O. & Tiittala, P. Turvapaikanhakijoiden terveys ja hyvinvointi. Tutkimus Suomeen vuonna 2018 tulleista turvapaikanhakijoista. Helsinki: Terveystieteiden tutkimuskeskus. Raportti 12/2019. Viitattu 1.4.2020. http://www.julkari.fi/bitstream/handle/10024/138298/URN_ISBN_978-952-343-351-9.pdf?sequence=1&isAllowed=y
- Castaneda, A., Jokela, S., Kivi, N., Lähteenmäki, M., Miettinen, T., Mäki-Opas, J., Nieminen, S. & PALOMA-asiantuntijaryhmä. Pakolaisten mielenterveyden tukeminen Suomessa. PALOMA-käsikirja. Helsinki: Juvenes Print. 5/2018. Viitattu 1.4.2020. http://www.julkari.fi/bitstream/handle/10024/136193/7.8.PALOMA_KA%cc%88SIKIRJA_WEB.pdf?sequence=4&isAllowed=y
- Eskola, J. & Suoranta, J. 1998. Johdatus laadulliseen tutkimukseen. Tampere: Vastapaino.
- Foucault, M. 2010. The Birth of Biopolitics. New York: St. Martin's Press.
- Gadd, K., Jauhiainen, Jussi S. & Jokela, J. 2018. Paperittomat Suomessa 2017. Turun yliopiston maantieteen ja geologian laitoksen julkaisuja No 8. Turku: Turun yliopisto. Viitattu 12.4.2020. <http://urmi.fi/wp-content/uploads/2018/01/PAPERITTOMAT-SUOMESSA-2017.pdf>
- Hallamaa, J. & Aaltonen, K. 2006. Etiikkaa ihmistieteille. Helsinki: Suomalaisen Kirjallisuuden Seura.
- Halonen, R. 2018. Voiko turvapaikanhakija olla osallinen? Dialogi. Viitattu 15.4.2020. <https://dialogi.diak.fi/2018/10/24/voiko-turvapaikanhakija-olla-osallinen/>
- Heikkilä, M. & Mustaniemi-Laakso, M. 2019. Turvapaikanhakijoiden haavoittuvuuden huomiointi Suomen ulkomaalaisoikeudessa ja -käytänteissä. Teoksessa Lyytinen, E. (toim.) Turvapaikanhaku ja pakolaisuus Suomessa. Turku: Siirtolaisuusinstituutti.
- Hilppö, J., Krokfors, L., Kumpulainen, K., Lipponen, L., Rajala, A. & Tissari, V. 2010. Oppimisen sillat. Kohti osallistavia oppimisympäristöjä. Helsinki: Yliopistopaino.
- Hilppö, J., Kumpulainen, K. & Lipponen, L. 2013. Haluan, voin ja osaan: Lasten toimijuuden rakentuminen päiväkodissa. Teoksessa Karila, K. & Lipponen, L. (toim.) Varhaiskasvatuksen pedagogiikka. Tampere: Vastapaino.
- Himanen, M. 2015. Kiista B-luvista – Rajattu yhdenvertaisuus, perusoikeudet ja jäsenyys suomalaisessa maahanmuuttopolitiikassa 2004–2015. Pro gradu -tutkielma. Helsingin yliopisto. Viitattu 30.3.2019. <https://helda.helsinki.fi/handle/10138/157869>.
- Hirsjärvi, S. & Hurme, H. 2008. Tutkimushaastattelu: Teemahaastattelun teoria ja käytäntö. Helsinki: Gaudeamus Helsinki University Press.

Hirsjärvi, S., Remes, P. & Sajavaara, P. 2009. Tutki ja kirjoita. 15. uudistettu painos. Helsinki: Tammi.

Immonen, K. 2013. ”Kaikki puhuvat Euroopasta aivan kuin se olisi taivas.” Eurooppaa koskevien mielikuvien ja odotusten rooli paperitonta siirtolaisuutta synnyttävänä ja ylläpitävänä tekijänä. Pro gradu -tutkielma. Tampereen yliopisto. Viitattu 15.4.2020. <https://trepo.tuni.fi/bitstream/handle/10024/84862/gradu06938.pdf?sequence=1&isAllowed=y>

Jyrkämä, J. 2008. Toimijuus, ikääntyminen ja arkielämä – hahmottelua teoreettis-metodologiseksi viitekehyykseksi. *Gerontologia* 4, 190 – 203.

Jämsén, A. & Pyykkönen, A. (toim.) 2014. Osallisuuden jäljillä. Saarijärvi. Pohjois-Karjalan sosiaaliturvayhdistys ry. Viitattu 15.4.2020. <https://www.pksotu.fi/pksotu/wp-content/uploads/2018/02/oSallisuuden-jäljillä-verkkoversio-pakattuna-16052014.pdf>

Kaikkien naisten talo hankkeen jatkohakemus: hankeavustus. 2018. Viitattu 29.3.2019.

Keskinen, S. 2011. Troublesome Differences — Dealing with Gendered Violence, Ethnicity, and ‘Race’ in the Finnish Welfare State. *Journal of Scandinavian Studies in Criminology and Crime Prevention*, 12 (2).

Keskinen, S. & Vuori, J. 2012. Erot, kuuluminen ja osallisuus hyvinvointiyhteiskunnassa. Teoksessa Keskinen, S., Vuori, J. & Hirsiaho, A. (toim.) Monikulttuurisuuden sukupuoli. Kansalaisuus ja erot hyvinvointiyhteiskunnassa. Tampere: Tampereen yliopistopaino Oy Juvenesprint.

Knuutila, E. 2018. Arki, toimijuus ja pakolaisuus. Arjen toimijuudelle annetut merkitykset Suomeen tulleiden pakolaisten elämäkerroissa. Pro gradu. Tampereen yliopisto. Viitattu 15.4.2020. <https://trepo.tuni.fi/bitstream/handle/10024/103230/1523877672.pdf?sequence=1&isAllowed=y>

Kurri, K., Seikkula, J., Snellman, O. & Wahlström, J. 2014. Aikuisten turvapaikanhakijoiden ja pakolaisten mielenterveyden ja psyykkisten ongelmien erityispiirteet. *Sosiaalilääketieteellinen aikakauslehti* 5, 203 – 222. Viitattu 12.4.2020. <https://journal.fi/sla/index>

Kylmä, J. & Juvakka, T. 2007. Laadullinen terveystutkimus. Helsinki: Edita.

Lepola, O. 2018. Turvapaikanhakijat oikeusavun asiakkaina. Kohti yhdenvertaisia ja laadukkaita oikeusapupalveluita. Valtioneuvoston selvitys. Siirtolaisinstituutti. <https://tietokayttoon.fi/documents/1927382/2116852/33-2018-Turvapaikanhakijat+oikeusavun+asiakkaina.pdf/36e2f2b3-8320-f8c0-9aca-22e98cdeea4c/33-2018-Turvapaikanhakijat+oikeusavun+asiakkaina.pdf?version=1.0>

Lyytinen, E. 2019. Turvapaikanhaku ja pakolaisuus Suomessa. Turku: Siirtolaisuusinstituutti.

Malkki, L. 1996. Speechless Emissaries: Refugees, Humanitarianism, and Dehistoricization. *Cultural Anthropology*, 11 (3), 377–404.

Marucco, C. 2017. Turvapaikanhakijoiden arkipäivä. Teoksessa J. S. Jauhiainen (toim.) Turvapaikka Suomesta? Vuoden 2015 turvapaikanhakijat ja turvapaikkaprosessit Suomessa. Turku: Turun yliopisto, 85 – 102.

Niiles, H. 2011. Osallisuuden jäsentymisen maahanmuuttajien kotoutumiskokemuksista kertovissa mielipidekirjoituksissa. AMK-opinnäytetyö. Laurea-ammattikorkeakoulu. Viitattu 15.4.2020. https://www.theseus.fi/bitstream/handle/10024/32767/Niiles_Henna.pdf?sequence=1

Oikeusministeriön www-sivut 2020. Oikeusministeriön hankkeet. Turvapaikanhakijoiden oikeusturvan vahvistaminen. OM019:00/2019 säädösvalmistelu. Viitattu 10.4.2020. <https://oikeusministerio.fi/hanke?tunnus=OM019:00/2019>

Pakolaisneuvonta ry:n www-sivut 2013. KHO: Tilapäinen oleskelulupa myönnettävä, jos kääntäminen ei ole mahdollista. Viitattu 30.3.2019. http://www.pakolaisneuvonta.fi/index_html?cid=414&lang=suo.

Pakolaisneuvonta ry:n www-sivut 2019. Viitattu 30.3.2019. <https://www.pakolaisneuvonta.fi/asiantuntijajarjesto/tietoa-pakolais-ja-ulkomaalaisoikeudesta/paperittomat/>

Pakolaisneuvonta ry:n Paperittomat -hankkeen www-sivut 2019. Viitattu 30.3.2019. <http://www.paperittomat.fi/>

Parkkonen, J. Mielenterveysseurat polkaisevat liikkeelle maahanmuuttajien osallisuuden edistämisen. Suomen mielenterveysseura blogit. 2018. Viitattu 30.3.2019. <https://www.mielenterveysseura.fi/fi/blogi/mielenterveysseurat-polkaisevat-liikkeelle-maahanmuuttajien-osallisuuden-edist%C3%A4misen>

Petäjäniemi, M., Lanas, M. & Kaukko, M. 2018. Osallisuus turvaa hakevan reunaehdoissa. Häntämajoitusyksikössä asuvien nuorten miesten kertomuksia arjesta. Viitattu 16.4.2020. <http://elektra.helsinki.fi.ezproxy.turkuamk.fi/se/a/0358-6197/38/1/osallisu.pdf>

Puukari, S. & Korhonen, V. 2013. Monikulttuurinen ohjaus kotoutumista tukevassa työssä. Teoksessa Alitolppa-Niitamo, A., Fågel, S. & Säävälä, M. (toim.) Olemme muuttaneet -ja kotoutumme. Maahan muuttaneen kohtaaminen ammatillisessa työssä. Helsinki: Väestöliitto ry., 32 – 47.

Sisäministeriön www-sivut 2019. Turvapaikanhakijat -ja pakolaiset. Viitattu 30.3.2019. <https://intermin.fi/maahanmuutto/turvapaikanhakijat-ja-pakolaiset>

Sisäministeriön www-sivut 2020. Turvapaikanhakijoiden sosiaaliturva ja palvelut Suomessa. Viitattu 17.4.2020. <https://stm.fi/turvapaikanhakijoiden-palvelut>

Sosiaali- ja terveysministeriön www-sivut 2017. Kuntainfo: Kunnille suositukset laittomasti maassa oleskelevien kiireelliseen sosiaali- ja terveydenhuoltoon. Sosiaali- ja terveysministeriö, 31.1.2017. Viitattu 30.3.2019. http://valtioneuvosto.fi/documents/1271139/3899844/Kuntainfo_2-2017_verkkoon.pdf/2a98f528-8e34-42c9-91ca-070a3c0d5e40.

Soste 2020. Osallisuus on tunne siitä, että kuuluu johonkin. Viitattu 22.4.2020. <https://www.soste.fi/kansalaisyhteiskunta/osallisuus-on-tunne-siita-etta-kuuluu-johonkin/>

Terveysten- ja hyvinvoinninlaitos 2019. Viitattu 30.3.2019. <https://thl.fi/fi/web/maahanmuuttajat-ja-monikulttuurisuus/maahanmuuttajien-osallisuus-ja-kotoutuminen>

Thomas, N. 2002 Children, family and the state. Decision-making and child participation. Bristol: Policy Press.

Tutkijat: Maahanmuuttovirasto on kiristänyt turvapaikkalinjaansa...2018. Yle uutiset. 22.3.2018. Viitattu 30.3.2019. <https://yle.fi/uutiset/3-10124859>

Kuula-Luumi, A. 2018. Vastuullinen tiede. Turvaa tutkittavan anonymiteetti. Viitattu. 4.5.2020. <https://vastuullinentiede.fi/fi/jatkokaytto/turvaa-tutkittavan-anonymiteetti>

Työ- ja elinkeinoministeriön kotouttamisen osaamiskeskuksen www-sivut. 2010. Viitattu 10.4.2020. <https://kotouttaminen.fi/kotoutumislain-kasikirja>

Ulkomaalaislaki. 2004. L 30.4.2004/301

Vehviläinen, S. 2014. Ohjaustyön opas. Helsinki: Gaudeamus Helsinki University Press.

Vilka, H. 2015. Tutki ja kehitä. Jyväskylä: PS-kustannus.

Virtanen, N. 2020. Nuorten osallisuus Palokan nuorisokodissa- Nuorten kokemuksia osallisuudesta lastensuojelun kriisi- ja arviointiyksikössä. AMK-opinnäytetyö. Turun ammattikorkeakoulu. Viitattu 16.4.2020. https://www.theseus.fi/bitstream/handle/10024/333995/Virtanen_Nea.pdf?sequence=2&isAllowed=y

Liite 1. Haastattelukysymyksiä

Haastattelukysymyksiä/Interview questions

1. Mitä kuuluu?
 - **How are you?**
2. Mistä olet kotoisin?
 - **Where are you from?**
3. Ikä
 - **How old are you?**
4. Kauan olet ollut naisten talon toiminnassa mukana?
 - **How long have you been using services of the All womens house?**

Teema 1: Kokemuksia turvapaikkaprosessista/ **Experiences from the asylum process**

- Kuinka kauan olet ollut Suomessa?
- **How long have you been living in Finland?**
- Tilanteesi Suomessa?
- **Your situation in Finland?**
- Minkälaisia erityisiä haasteita liittyy turvapaikkaprosessiin tai paperittomuuteen naisen näkökulmasta?
- **What kind of challenges there are with the asylum process or not having a permit of residence, in perspective of a woman?**

Teema 2: Kokemuksia Kaikkien naisten talon toiminnasta/ **Experiences from acitivity of the All womens house**

- Mistä sait tietää Kaikkien naisten talosta?
- **How did you find out about All womens house?**
- Minkälaista apua ja tukea olet saanut kaikkien naisten talolta? (Yksilö/ryhmätyö?)
- **What kind of help have you got from All womens house, as an individual and in group?**
- Mikä on ollut sinulle tärkein apu/tuki, mitä olet saanut Kaikkien naisten talolta? (konkreettinen esimerkki)
- **What have been the best support or help that you have gotten from All womens house?**
- Millaista tukea ja apua vielä toivoisit saavasi?
- **What kind of help or support do you wish to get?**
- Oletko saanut tukea vanhemmuuteen/lapsen asioihin?
- **Have you gotten support to parenthood?/or and children issues?**
- Onko lapsesi hyötynyt ryhmässä käymisestä? Miten? (saanut uusia ystäviä, tulee mielellään ryhmään)

- **Has your child had any benefit from visiting the group? For example has he/she gotten any friends and does he like to visit the group?**
- Uskotko, että olisit pärjännyt ilman Kaikkien naisten taloa?
- **Do you think that you would have gotten along without All womens house?**

Teema 3: Osallisuus ja Toimijuus/ **Participation and Agency**

- Kuvaile millaista oli tulla Kaikkien naisten taloon ensimmäistä kertaa? (kauan siitä on) **Describe what was it like to come to the All womens house for the first time?**
- Koetko, että sinut on hyväksytty tasa-arvoisena jäsenenä naisten talon yhteydessä? Koetko että sinut on nähty ja kuultu? Onko mielipiteesi huomioitu?
- **Do you feel like you have been accepted as equal member in the All womens house? Do you feel like people have seen and heard you? Does people notice your opinion?**
- Oletko itse aktiivisesti osallistunut Kaikkien naisten talon toimintaan, miten tämä on näkynyt? (konkreettinen esimerkki)
- **Have you actively participated in All womens house activity? How, for example?**
- Onko KNT:n toimintaan osallistuminen muuttanut arkeasi? Miten? (esim. mielialan kohentuminen, muiden ihmisten tapaaminen, tiedon saaminen, kielitaito, liikkuminen kodin ulkopuolella)
- **How has participating in All womens house activities changed your spirit? (Example, socialising with other people, meeting other people, learning language and moving outside of home?)**
- Oletko tietoinen omista oikeuksistasi Suomessa? Oletko saanut hyödyllistä tietoa KNT:ltä? Esimerkki?
- **Do you know your rights in Finland? Have you gotten any usefull knowledge from All womens house? Example?**
- Minkälainen toiminta olisi kiinnostavaa itsesi kannalta? Minkälaista toimintaa olet itse toteuttanut KNt:llä?
- **What kind of activity would be interesting for you? Have you carry out any activities for others in All womens house?**
- Oletko tyytyväinen Kaikkien naisten talon toimintaan? Miten kehittäisit keskuksen toimintaa?
- **Are you satisfied with All womens house activities? How you would develop the All womens house activities?**
- Miten myönteinen turvapaikka/oleskelulupapäätös on muuttanut elämääsi? (konkreettinen esimerkki)
- **How a positive asylum/residence permit decision has changed your life?**